

SEPTEMBER 2022
STATENS VEGVESEN

PROSJEKT

DETALJREGULERING E6 MEGÅRDEN-SOMMERSET

KONSEKVENsutredning

IKKE-PRISSATTE TEMA

FAGTEMA KULTURARV

DOKUMENTINFORMASJON						
Rapporttittel:	E6 Megården-Sommerset Konsekvensutredning, tema kulturarv					
Dato:	29.09.2022					
Versjon:	01					
Filnavn:	KU Kulturarv E6 Megården-Sommerset, lagret på prof					
Tiltakshaver:	Statens vegvesen, divisjon Utbygging nord					
Planmyndighet:	Sørfold kommune					
Utarbeidet av:	Tom André Edvardsen					
Sidemannskontrollert av:	Marit Anita Skrede					
Godkjent av:						

Forside: Grunnmur i Megården Foto: Tom André Edvardsen

FORORD

Denne temarapporten er utarbeidet som en del av arbeidet med reguleringsplan med konsekvensutredning for E6 Megården–Sommerset i Sørfold kommune.

Konsekvensutredningen er utført etter metoden beskrevet i Statens vegvesen håndbok V712 Konsekvensanalyser (2018-versjonen) og bygger på tidligere gjennomført konsekvensutredning.

Denne rapporten tar for seg tema kulturarv i henhold til beskrivelsen i planprogram for prosjektet. Planprogrammet er vedtatt av Sørfold kommune 24.02.22. Temarapporten dokumenterer registreringer og verdivurderinger for temaet og vurderer konsekvensene av tre aktuelle utbyggingsalternativ.

Tiltakshaver og ansvarlig for utredningen er Statens vegvesen, divisjon Utbygging nord. Knut Sjursheim har vært prosjektleder. Stefan Kersting har vært planleggingsleder. Temarapporten for kulturarv er utarbeidet av arkeolog Tom André Edvardsen.

Rapporten er tilgjengelig på følgende nettside:

September 2022

Bodø

INNHOOLD

FORORD	3
Sammendrag	6
Utredningskrav og kunnskapsgrunnlag	6
Konsekvensanalyse	8
Konsekvens av masselager	11
Konsekvenser i anleggsperioden	12
Vurderinger etter særlovverk, retningslinjer etc.	12
Skadereduserende tiltak og miljøoppfølging	12
1 Bakgrunn og utredningskrav	13
1.1 Bakgrunn for planen	13
1.2 Utredningskrav	14
2 Metode	15
2.1 Temadefinisjon	15
2.2 Metodens tre trinn	15
3 Utredningsalternativer og tiltaksbeskrivelse	22
3.1 0-alternativet – referansealternativet	22
3.2 Beskrivelse av de tre alternativene	23
3.3 Permanente masselager	29
4 Kunnskapsgrunnlag	30
4.1 Kunnskap og kilder	30
4.2 Influensområde	30
4.3 Generell karakteristikk av områdets kulturhistorie	31
4.4 Besvarelse av planprogram	32
4.5 Alternativ 0, temaspesifikke forhold	32
5 Trinn 1: Konsekvens for delområder	33
5.1 Delområde 1: Megården (KM1)	36
5.2 Delområde 2: Torkeleng krigsfangeleir (KM2)	42
5.3 Delområde 3: Gyltvik (KM3)	44
5.4 Delområde 4: Gyltvik krigsminnesmerke (KM4)	46

5.5	Delområde 5: Storura (KM5)	48
5.6	Delområde 6: Aspfjorden (KM6)	51
5.7	Delområde 7: Kalvik krigsfangeleir (KM7)	54
5.8	Delområde 8: Lisj-Sommerset krigsminnesmerke (KM8)	57
5.9	Delområde 9: Sommerset (KM9)	59
5.10	Delområde 10: Moan (KM10)	61
5.11	Delområde 11: Lappstøvik (KM11)	63
5.12	Delområde som bare blir berørt av masselagringsområde	65
6	Trinn 2: Konsekvens av alternativer	66
6.1	Sammenstilling av konsekvenser for vegalternativ	66
6.2	Vurdering og konsekvens av permanente masselager	68
6.3	Konsekvenser i anleggsperioden	77
6.4	Usikkerhet	78
6.5	Vurdering av særlovverk, retningslinjer etc	78
7	Skadereduserende tiltak	79
8	Miljøoppfølging	80
9	Referanser	81
9.1	Skriftlige kilder	81
9.2	Lovtekster	83
9.3	Internettressurser	83

Sammendrag

Tunnelene på strekningen Megården–Mørsvikbotn på E6 i Sørfold kommune oppfyller ikke dagens krav, utløst av «Tunnelsikkerhetsforskriften» som var et EU-direktiv i 2007. Dette er bakgrunnen for arbeidet med reguleringsplan for ny E6 på strekningen Megården–Sommerset. Tunnelene er smale og fører til trafikale problemer, særlig med tanke på all tungtrafikken som går på E6.

Denne konsekvensutredningen tar for seg konsekvens for kulturarv av tre ulike vegalternativ, samt for foreslåtte permanente masselager.

Utredningsområdet består av varslet planområde. Influensområde vurderes i hovedsak til å ligge innenfor planområdets avgrensning. Utredningen omhandler 11 delområder med en fastsatt verdi og vurderer konsekvens av tiltaket for aktuelle vegalternativ og masselager. Konsekvens for kulturarv måles mot 0-alternativet.

Delområdene for kulturarv består av enkelte kulturminner og omkringliggende landskap hvor kulturminnet inngår som en del med opplevelsesverdi, eller kulturmiljø bestående av flere kulturminner som inngår som en del av en større sammenheng. Delområdene er av forholdsvis begrenset størrelse og verdien er i vesentlig grad avhengig av enkeltminner innenfor områdene. Konsekvensgrad er satt på bakgrunn av vurderinger om direkte eller indirekte konflikter med enkeltminner, samt vegalternativenes påvirkning av delområdenes opplevelse som kulturmiljø.

Eksisterende situasjon er at det foreligger to vedtatte reguleringsplaner: Detaljregulering E6 Megården–Mørsvikbotn (vedtatt 2016) og Detaljregulering for deponier E6 Sørfoldtunnelene (vedtatt 2018). Gjeldende planer blir nå delt i to planparseller: Parsell P1 som er delstrekningen E6 Megården–Sommerset og parsell P2 som er E6 Sommerset–Mørsvikbotn. Dette planforslaget omhandler parsell 1 fra Megården til Sommerset.

Utredningskrav og kunnskapsgrunnlag

Planprogram ble vedtatt av fastsatt av Sørfold kommune 24.02.22 og inneholder følgende krav til utredningen:

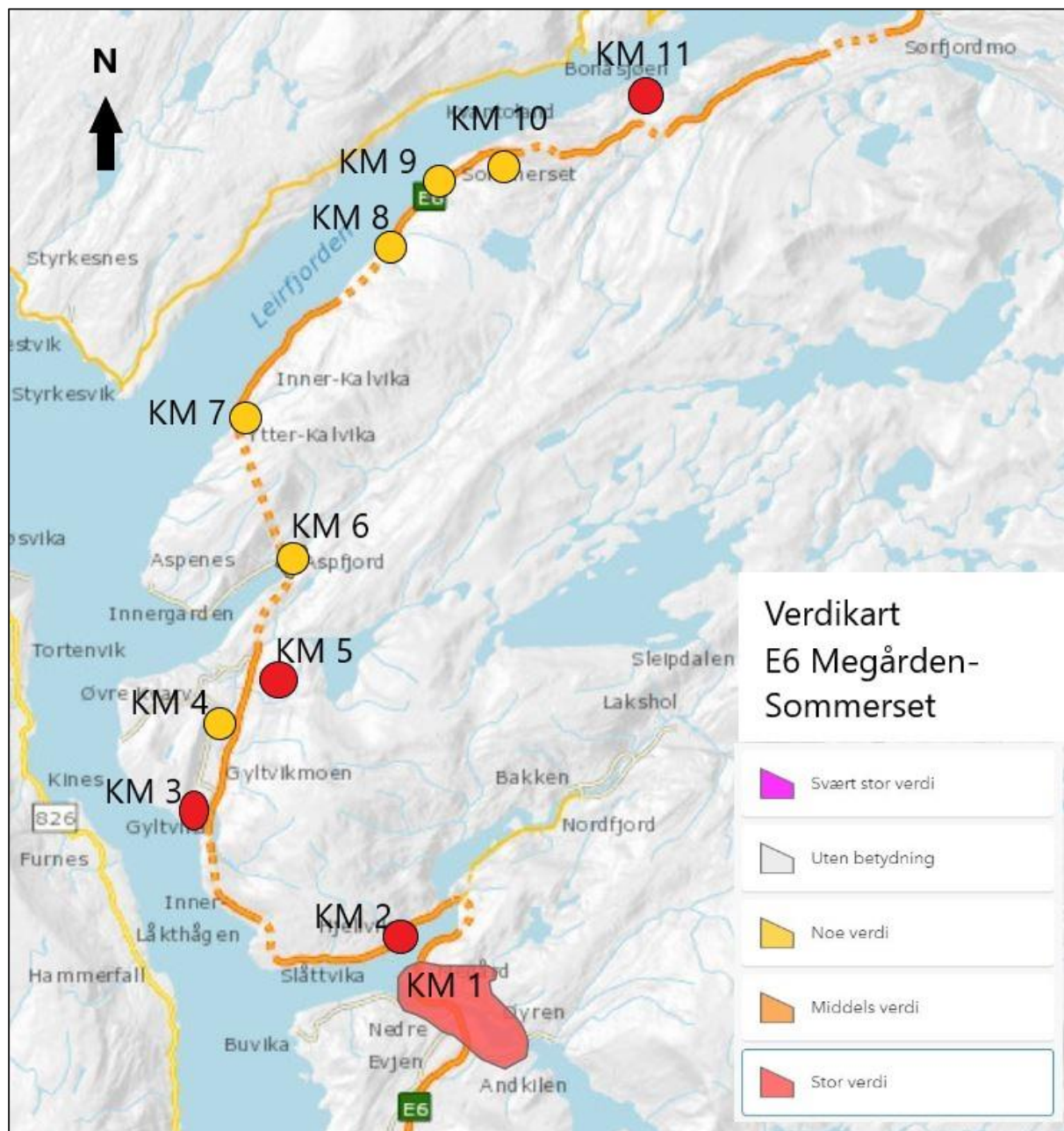
Fokus for utredningen	Utredningen skal omhandle automatiske fredede kulturminner (kulturminner eldre enn 1537) og nyere tids kulturminner og kulturmiljøer. Omfang og konsekvens av tiltaket skal vurderes med hensyn til arealbeslag av kulturminner eller kulturmiljø og nærføring som reduserer verdien av kulturmiljø.
Metode	Det skal lages en konsekvensutredning i henhold til Statens vegvesens veileder om konsekvensanalyser, V712.
Eksisterende materiale	Datainnsamling skjer ved:

	<ul style="list-style-type: none">• Gjennomgang av eksisterende kunnskap, deriblant aktuelle databaser, planer, utredninger, kulturhistoriske kilder etc.• Tidligere konsekvensutredninger i området.• Kulturhistoriske undersøkelser. Innhenting av mer detaljert kunnskap ved kontakt med kommunen og lokalkjente.• Kontakt med fylkeskommunen og Sametinget for supplerende kunnskap.• Befaringer i området og supplerende feltarbeid.• Regional kulturminneforvaltning skal vurdere behov for arkeologiske registreringer etter kulturminneloven § 9. Kulturminner som blir funnet ved disse undersøkelsene skal tas hensyn til i planleggingen.
--	---

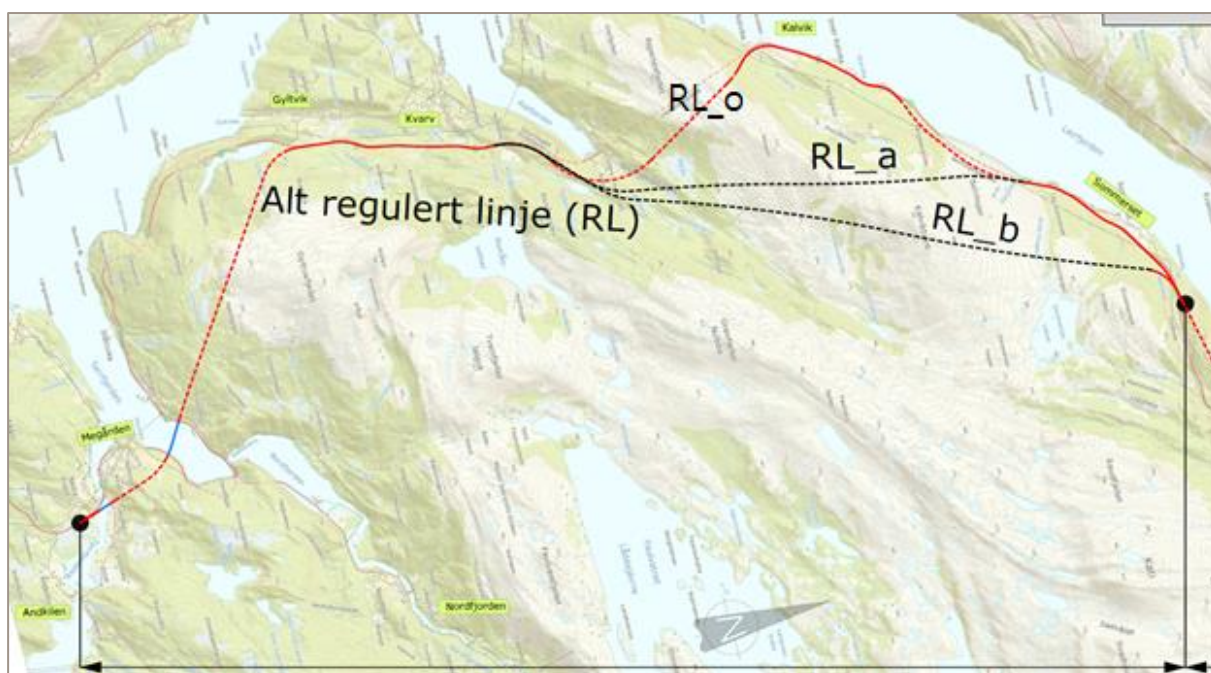
Mye av kunnskapsgrunnet er hentet fra tidligere konsekvensutredning, men er utvidet med kunnskapstilfang fra bl.a. regional kulturminneforvaltning og Universitet i Tromsø i perioden mellom 2016 og 2022. Tolking av verdi, påvirkning og konsekvens er tilpasset ny metodikk for V712 Konsekvensanalyser og Miljødirektoratets veileder M-1941.

Konsekvensanalyse

Nedenfor er gitt utsnitt som viser delområder som er konsekvensvurdert i samletabellen.

Verdikart som viser de 11 kulturmiljøene i og i nærhet til planområdet.

De tre alternativene som er utredet.

Tabellen nedenfor viser konsekvenser for de ulike delområdene – overført fra trinn 1 i analysen (kap. 0). Deretter er det gitt en samlet vurdering av konsekvenser for hvert hele utbyggingsalternativ.

De tre alternativene (RL_o, RL_a og RL_b) har samme trase mellom planstart i sør ved Megården til tunnelpåhogg ved Kvarv. Deretter er det tre ulike tunnelforløp og ulike dagsoner fram til felles endepunkt for linjene ved Moan, der E6 videre vil gå i tunnel mot Leirfjord bru. Fra Moan går prosjektet over i ny parsell som knyttes opp mot framtidig ny E6 over Bonnådalen til Sildhopen og Mørsvikbotn.

Tabellen under viser konsekvenser for de ulike delområdene for tema kulturarv. Tabellen viser også samlet konsekvensvurdering for utbyggingsalternativene samt rangering.

Delområder	0	RL_o	RL_a	RL_b
KM 1 Megården	0	--	--	--
KM 2 Torkeleng krigsfangeleir	0	-	-	-
KM 3 Gytlvik krigsfangeleir	0	0	0	0
KM 4 Gytlvik krigsminnesmerke	0	0	0	0
KM 5 Storura	0	0	0	0
KM 6 Aspfjorden	0	0	0	0
KM 7 Kalvik krigsfangeleir	0	--	0	0
KM 8 Lisj-Sommerset	0	0	0	0
KM 9 Sommerset krigsfangeleir	0	-	-	0
KM 10 Moan	0	0	0	0
KM 11 Lappstøvik	0	0	0	0
Avveining	Ingen			
Samlet vurdering	Ubetydelig konsekvens	Middels negativ konsekvens	Noe negativ konsekvens	Noe negativ konsekvens
Rangering	1	4	3	2

Konsekvens av masselager

Oppsummert konsekvensvurdering av permanente masselager.

Delområder	0	Nordfjorden	Memaurkråga	Stormoen	Moan	Glefloget	Krokvollan
KM 1 Megården	0	0	0	0	0	0	0
KM 2 Torkeleng krigsfangeleir	0	0	0	0	0	0	0
KM 3 Gyltvik krigsfangeleir	0	0	0	0	0	0	0
KM 4 Gyltvik krigsminnesmerke	0	0	0	0	0	0	0
KM 5 Storura	0	0	0	0	0	0	0
KM 6 Aspfjorden	0	0	0	0	0	0	0
KM 7 Kalvik krigsfangeleir	0	0	0	0	0	0	0
KM 8 Lisj-Sommerset krigsminnesmerke	0	0	0	0	0	0	0
KM 9 Sommerset krigsfangeleir	0	0	0	0	0	0	0
KM 10 Moan	0	0	0	0	--	0	0
KM 11 Lappstøvik	0	0	0	0	0	0	0
Avveining	Ingen endring						
Samlet vurdering	Ubetydelig konsekvens	Ubetydelig konsekvens	Ubetydelig konsekvens	Ubetydelig konsekvens	Middels negativ konsekvens	Ubetydelig konsekvens	Ubetydelig konsekvens
Rangering	1	2	2	2	3	2	2

Alle masselager vil medføre endring av landskapet og kan påvirke opplevelsen av nærliggende kulturminner, men det er ikke kjent kulturminneverdier i nærhet til de fleste masselagrene. Unntaket er masselageret på Moan, som kommer i direkte konflikt med et automatisk fredet samisk kulturminne.

Konsekvenser i anleggsperioden

Ved anleggsarbeid kan kulturminner som ligger nær anleggsområdet bli skadet. Slike skader er vanligvis irreversible og medfører tap av forsknings- og/eller opplevelsesverdi.

Anleggsperioden kan få store negative konsekvenser for kulturminner og kulturmiljøer, ved direkte skade eller ved indirekte påvirkning gjennom forandring av kulturlandskapet.

Vurderinger etter særlovverk, retningslinjer etc.

Kulturminneloven forbyr inngrep i automatisk fredete kulturminner. Dette innebærer forbud mot å sette i gang tiltak som er egnet til å skade, ødelegge, grave ut, flytte, forandre, tildekke, skjule eller på annen måte utilbørlig skjemme slike kulturminner eller fremkalle fare for at det kan skje (§ 3). Regional kulturminneforvaltning ved fylkeskommunen eller Sametinget har myndighet til å dispensere fra kulturminnelovens bestemmelser og frigi kulturminner.

Kulturminneloven §9 fastslår at ved planlegging av offentlige og større private tiltak plikter den ansvarlige leder eller det ansvarlige forvaltningsorgan å undersøke om tiltaket vil virke inn på automatisk fredete kulturminner. I forbindelse med tidligere planarbeid har regional kulturminneforvaltning ved Nordland fylkeskommune og Sametinget gjennomført registreringer av kulturminner i 2015, 2016 og i 2018. I forbindelse med dette planarbeidet har fylkeskommunen gjennomført supplerende undersøkelser i 2021.

Skadereduserende tiltak og miljøoppfølging

Sikring av sårbare kulturminner skal inngå som en del av Ytre miljø-plan og Rigg- og marksikringsplan. Skaderisiko er en særlig relevant problemstilling for Evjen krigsfangeleir (ID 225950-1), Sommerset krigsfangeleir (ID 225965-1) og Torkeleng krigsfangeleir (ID 225951-1).

Følgende er særlig viktige punkt i det videre arbeid med Ytre Miljøplan:

- Detaljering/prosjektering og bygging av løsning for stabiliseringstiltak og erosjonssikringstiltak i Tørrfjordelva må utføres slik at direkte konflikt med hustufter begrenses til et minimum.
- Merke opp inngrepsgrense mot arealer med kulturminneverdier som skal beskyttes i anleggsfase. Dette kan være fysisk med sperrebånd og/eller digitalt med geofencing.

1 Bakgrunn og utredningskrav

Formålet med temautredningen er å skaffe kunnskap om virkningene av det planlagte tiltaket for verdier innenfor tema kulturarv. Temadefinisjon er gitt i kapittel 2.1.

1.1 Bakgrunn for planen

Tunnelene på strekningen Megården–Mørsvikbotn på E6 i Sørfold kommune oppfyller ikke dagens krav, utløst av «Tunnelsikkerhetsforskriften» som var et EU-direktiv i 2007. Dette er bakgrunnen for arbeidet med reguleringsplan for ny E6 på strekningen Megården–Sommerset. Tunnelene er smale og fører til trafikale problemer, særlig med tanke på all tungtrafikken som går på E6.

Eksisterende situasjon er at det foreligger to vedtatte reguleringsplaner: Detaljregulering E6 Megården–Mørsvikbotn (vedtatt 2016) og Detaljregulering for deponier E6 Sørfoldtunnelene (vedtatt 2018). Gjeldende planer blir nå delt i to planparseller: Parsell P1 som er delstrekningen E6 Megården–Sommerset og parsell P2 som er E6 Sommerset–Mørsvikbotn. Dette planforslaget omhandler parsell 1 fra Megården til Sommerset.

1.2 Utredningskrav

Konsekvenser utredes i henhold til planprogram fastsatt av Sørfold kommune 24.02.22. Utredningskrav for fagtema kulturarv i fastsatt planprogram er gjengitt i tab. 1-1.

Tabell 1-1: Utredningskrav slik de er formulert i planprogrammet.

Fokus for utredningen	Utredningen skal omhandle automatiske fredede kulturminner (kulturminner eldre enn 1537) og nyere tids kulturminner og kulturmiljøer. Omfang og konsekvens av tiltaket skal vurderes med hensyn til arealbeslag av kulturminner eller kulturmiljø og nærføring som reduserer verdien av kulturmiljø.
Metode	Det skal lages en konsekvensutredning i henhold til Statens vegvesens veileder om konsekvensanalyser, V712.
Eksisterende materiale	<p>Datainnsamling skjer ved:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Gjennomgang av eksisterende kunnskap, deriblant aktuelle databaser, planer, utredninger, kulturhistoriske kilder etc. • Tidligere konsekvensutredninger i området. • Kulturhistoriske undersøkelser. Innhenting av mer detaljert kunnskap ved kontakt med kommunen og lokalkjente. • Kontakt med fylkeskommunen og Sametinget for supplerende kunnskap. • Befaringer i området og supplerende feltarbeid. • Regional kulturminneforvaltning skal vurdere behov for arkeologiske registreringer etter kulturminneloven § 9. Kulturminner som blir funnet ved disse undersøkelsene skal tas hensyn til i planleggingen.

2 Metode

Metoden for konsekvensutredning av ikke-prissatte temaer er beskrevet i kap. 6 i håndbok V712, 2018-utgaven revidert i 2021 for å samsvare med Miljødirektoratet sin KU-veileder M-1941. Metoden skal sikre en systematisk, helhetlig og faglig analyse av de konsekvensene et tiltak medfører.

For en grundig gjennomgang vises det til V712. En forkortet versjon av de viktigste trinnene i metoden er gjengitt under.

2.1 Temadefinisjon

Kulturarv defineres her som materielle og immaterielle spor etter menneskelig virksomhet. I denne analysen er det de materielle sporene etter menneskers virksomhet som er i fokus.

Temaet omfatter følgende deltemaer:

- Kulturminner
- Kulturmiljøer
- Kulturhistoriske landskap inklusive bylandskapet

Kulturminner og kulturmiljø er definert i Lov om kulturminner. Kulturminner er her definert som alle spor etter menneskelig virksomhet i vårt fysiske miljø, herunder lokaliteter det knytter seg historiske hendelser, tro eller tradisjon til. Kulturmiljø er definert som et område der kulturminner inngår som en del av en større helhet eller sammenheng. Kulturhistoriske landskap skal i denne sammenhengen forstås som større sammenhengende områder med kulturmiljøer, der den kulturhistoriske dimensjonen er fremtredende.

I en samfunnsøkonomisk analyse skal konsekvenser telles kun én gang. Grenseoppgang mellom de ulike temaene framgår av håndbok V712.

2.2 Metodens tre trinn

Konsekvensutredning for ikke-prissatte tema gjennomføres etter en tre-trinns metode som vist i Figur 2-1. Gjennom forberedende arbeider gjør utreder seg kjent med tiltaket og relevante registreringer. Trinn 1 og trinn 2 skal gjøres for alle fagtemaene. Trinn 3 er en samla konsekvensvurdering av alle ikke-prissatte fagtema, og inngår ikke i denne temarapporten.

Figur 2-1: Tre-trinns metode for konsekvensutgreiing av ikke-prissatte tema (V712)

2.2.1 Trinn 1: Vurdering av konsekvens for delområder

På grunnlag av innsamlet kunnskap deles utredningsområdet inn i enhetlige delområder. Et delområde er definert som et område som har en enhetlig funksjon, karakter og/eller verdi og som derfor skiller seg fra tilgrensende areal. Inndeling i delområder er basert på registreringskategoriene i **Feil! Fant ikke referanse kilden..**

Registreringskategori	Forklaring
Kulturmiljønivå	
Gårdsmiljøer/ fiskebruk mm	Gårdsbruk, småbruk og husmannsplasser med våningshus og driftsbygninger inkludert jordbruksspor, gravminner. Fiskebruk med våningshus og driftsbygninger inkludert naust/strandlinje.
Kulturmiljøer i tettbygde områder	Bygningsmiljøer, sentrumsområder, områder ved viktige knutepunkter ol.
Teknisk-industrielle kulturmiljøer	Industrianlegg, spor av gruvedrift, fløtningsminner, marine kulturminner, vegger, jernbane, kraftanlegg, kaianlegg, bruer, osv.
Steder det knyttes tro eller tradisjon til	Tradisjonslokaliteter, hellige fjell, offersteiner, historiske hendelser osv.
Forsvarsanlegg	Bygdeborger, festningsanlegg, borganlegg, kaserner, leirområder, skanser, krigsminner.
Kulturminner i utmark	Bosetningsspor, gravminner, kullgroper, jernvinneanlegg, fangstanlegg, bergkunst, rester av åkerbruk, seterbruk, fangstanlegg, produksjonsanlegg knyttet til jern/stein, spor etter samiske bosetninger, uthus, plasser mm ⁷⁰ .
Andre kulturmiljø	Monumentalbygg, enkeltbygninger, monumenter, parker, kirker, skoler, forsamlingshus, parkanlegg, og så videre.
Landskapsnivå	
Kulturhistoriske landskap	Verdensarvområder. Områder registrert i forbindelse med «Registrering av nasjonalt verdifulle kulturlandskap» og Utvalgte kulturlandskap i jordbruket. Riksantikvarens register over kulturhistoriske landskap av nasjonal interesse (KULA). Større sammenhengende landskap/kulturmiljø avsatt i regionale og kommunale planer. Områder der de historiske relasjonene i landskapet er framtreddende.
Infrastruktur	Historiske vegger, jernbane, vannveger, slep osv. Funksjonelle sammenhenger som fløtningsminner, produksjonsanlegg, kraftlinjer osv.
Bystruktur	Historiske bystrukturer og helhetlige bygningsmiljøer (NB! registeret - Nasjonale kulturminneinteresser i by).

Tabell 2-1: Registreringskategorier for fagtema kulturarv (V712).

Tre begreper står sentralt i analysen:

- **Verdi:** Vurdering av hvor verdifullt et delområde er, d.v.s. hvor stor betydning delområdet har i et nasjonalt perspektiv. Skala for vurdering av verdi er femdelt, fra «uten betydning» til «svært stor verdi». Verdivurdering skjer trinnløst langs en linjalfigur som utgjør x-aksen i «konsekvensvifta», Figur 2–2. Kriterier for verdisetting av temaet er gitt i V712 tabell 6–26.
- **Påvirkning:** Med påvirkning menes en vurdering av hvordan det samme området påvirkes som følge av et definert tiltak. Påvirkning vurderes i forhold til referansesituasjonen (null-alternativet). Skala for vurdering av påvirkning er femdelt,

fra «sterkt forringet» til «forbedret». Vurderingen skjer trinnløst langs en linjalfigur som utgjør y-aksen i «konsekvensvifta», Figur 2–2. Kriterier for å vurdere påvirkningsgrad for temaet er gitt i V712 tabell 6–27.

- **Konsekvens:** Konsekvens framkommer ved sammenstilling av verdi og påvirkning i henhold til «konsekvensvifta», se Figur 2–2 og veiledning i Tabell 2–. Konsekvensene er en vurdering av om et definert tiltak vil medføre forbedring eller forringelse av et delområde.

	Ubetydelig verdi	Noe verdi	Middels verdi	Stor verdi	Svært stor verdi
Kulturmiljønivå					
Kulturhistorisk betydning	Uten betydning	er alminnelig/lokalt vanlig	har lokal/regional betydning	har stor regional/nasjonal betydning	har stor nasjonal/internasjonalt betydning
Arkitekturhistorisk betydning		bygningstilstand som inneholder bygninger av begrenset arkitekturhistorisk betydning	bygningstilstand som inneholder bygninger med arkitekturhistorisk betydning	helhetlig bygningstilstand som inneholder bygninger med stor arkitekturhistorisk betydning	helhetlig bygningstilstand som inneholder bygninger med særlig stor arkitekturhistorisk betydning
Betydning for kulturell eller etnisk gruppe		inneholder få elementer som kan knyttes til en kulturell/etnisk gruppe	inneholder flere elementer som er karakteristisk for en kulturell /etnisk gruppe	miljø som er karakteristisk for en kulturell/etnisk gruppe	helhetlig miljø som er karakteristisk for kulturell /etnisk gruppe og som er sjeldent/unikt
Historisk hendelse eller personer		er svakt knyttet til en lokal historisk hendelse/ person	er knyttet til en lokal historisk hendelse/ person	er knyttet til en regional historisk hendelse/ person	er knyttet til en nasjonal historisk hendelse/ person
Landskapsnivå					
Kulturhistoriske sammenhenger		ligger i en kontekst/sammenheng som er noe fragmentert	inngår i en kontekst/sammenheng	inngår i en helhetlig kontekst /sammenheng	inngår i en særlig helhetlig kontekst
Kulturhistorisk landskap		delvis ødelagt	som har lokal/regional betydning	som har stor regional/nasjonal betydning	sammenheng som har meget stor nasjonal/internasjonalt betydning (er unikt)

Tabell 2-2: Tabell som viser verdisseting i henhold til V712

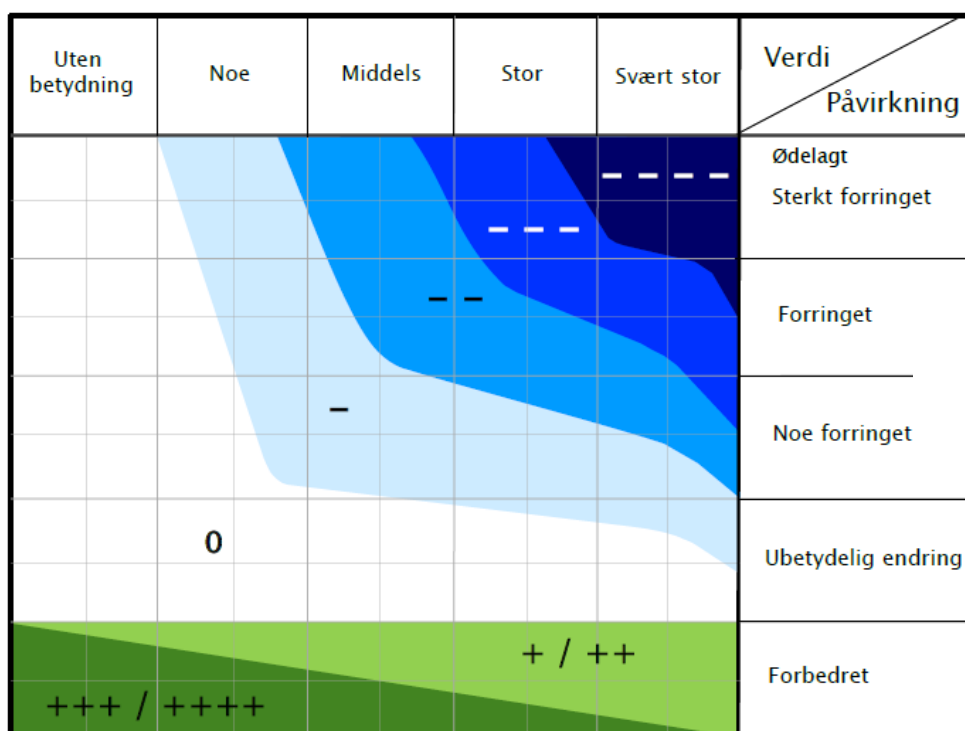
Vurdering av påvirkning relateres til den ferdig etablerte situasjonen. Dersom påvirkning i anleggsperioden kan gi langvarig eller varig skade i et delområde inngår dette i vurderingen av tiltakets påvirkning. Midlertidig påvirkning i anleggsperioden beskrives separat.

Påvirkning	Landskapsnivå	Kulturmiljønivå
Sterkt forringet	Splitter opp det kulturhistoriske landskapet på en slik måte at det sterkt reduserer lesbarheten og forståelsen av sammenhenger. Bidrar til å ødelegge eller sterkt redusere verdien til viktige kulturmiljø Skaper barrierer.	Ødelegger hele eller størstedelen av kulturmiljøet. Ødelegger den viktigste (mest verdifulle) delen av miljøet. Bidrar til at miljøets funksjon blir ødelagt. Tap av svært viktige enkeltelement.
Forringet	Splitter opp det kulturhistoriske landskapet og reduserer lesbarheten. Reduserer verdien av de enkelte kulturmiljøene. Bidrar til reduserte sammenhenger.	Berører store deler av kulturmiljøet Reduserer miljøets funksjon. Tap av viktige enkeltelement.
Noe forringet	Splitter opp det kulturhistoriske landskapet, men dette kan fortsatt fungere som ett landskap uten vesentlig tap av lesbarhet. Svekker sammenhenger og forbindelseslinjer.	Berører en mindre viktig del av kulturmiljøet. Tap av mindre viktige enkeltelement. Svekker sammenhengen.
Ingen/ubetydelig endring	Ingen påvirkning/ubetydelig endring.	Ingen påvirkning/ubetydelig endring.
Forbedret	Gjenoppretter sammenhenger der det har vært brudd og bedrer kontakten mellom kulturmiljøer. Bidrar til restaurering av viktige kulturmiljø og kulturhistoriske landskapselement. Reduserer eksisterende negativpåvirkning eller tar bort støy.	Bedrer tilstanden vesentlig ved at eksisterende negative inngrep tilbakeføres. Bidrar til restaurering av kulturmiljøer eller kulturminner. Reduserer påvirkning eller tar bort støy.

Tabell 2-3: Veiledning i V712 for vurdering av påvirkning.

Skala	Konsekvensgrad	RGB fargekode	Forklaring
----	4 minus (----)	0, 0, 105	Den mest alvorlige miljøskaden som kan oppnås for delområdet. Gjelder kun for delområder med stor eller svært stor verdi.
---	3 minus (---)	0, 50, 255	Alvorlig miljøskade for delområdet.
--	2 minus (--)	0, 150, 255	Betydelig miljøskade for delområdet.
-	1 minus (-)	205, 235, 255	Noe miljøskade for delområdet.
0	Ingen/ubetydelig (0)		Ubetydelig miljøskade for delområdet.
+ / ++	1pluss (+)	146, 208, 80	Miljøgevinst for delområdet: Noe forbedring (+), betydelig miljøforbedring (++)
+++ / ++++	3 pluss (+++)	66, 132, 33	Benyttes i hovedsak der delområder med ubetydelig eller noe verdi får en svært stor verdiøkning som følge av tiltaket.

Tabell 2-4: Skala og beskrivelse av konsekvensvurdering av delområder i henhold til V712.

Figur 2-2: «Konsekvensvifta». Skalaene for verdi og påvirkning utgjør hhv. X-akse og Y-akse i figuren.

2.2.2 Trinn 2: Konsekvens av alternativer

Etter at konsekvensen for hvert delområde er utredet, gjøres en samlet konsekvensvurdering av hvert utbyggingsalternativ (hele linjer).

Utredet må begrunne vurderingene som ligger til grunn for å sette konsekvensgrad for hele utbyggingsalternativer. Skala og kriterier framgår av tabell 2–3.

Vurderingen skal begrunnes i tekst. Det må gå fram hva som har vært utslagsgivende for den samlede vurderingen, f.eks. om noen delområder har blitt tillagt avgjørende vekt, eller om sumvirkninger har blitt tillagt vekt. Det er viktig at beslutningsrelevant usikkerhet beskrives. Det er også viktig at forslag til aktuelle skadereduserende tiltak som kan bidra til å redusere de negative virkningene eller føre til forbedring for et område eller hele alternativer beskrives, jf. V712 kap. 6.1.4.

Tabell 2-5: Kriterier for fastsettelse av konsekvens for hvert alternativ (V712).

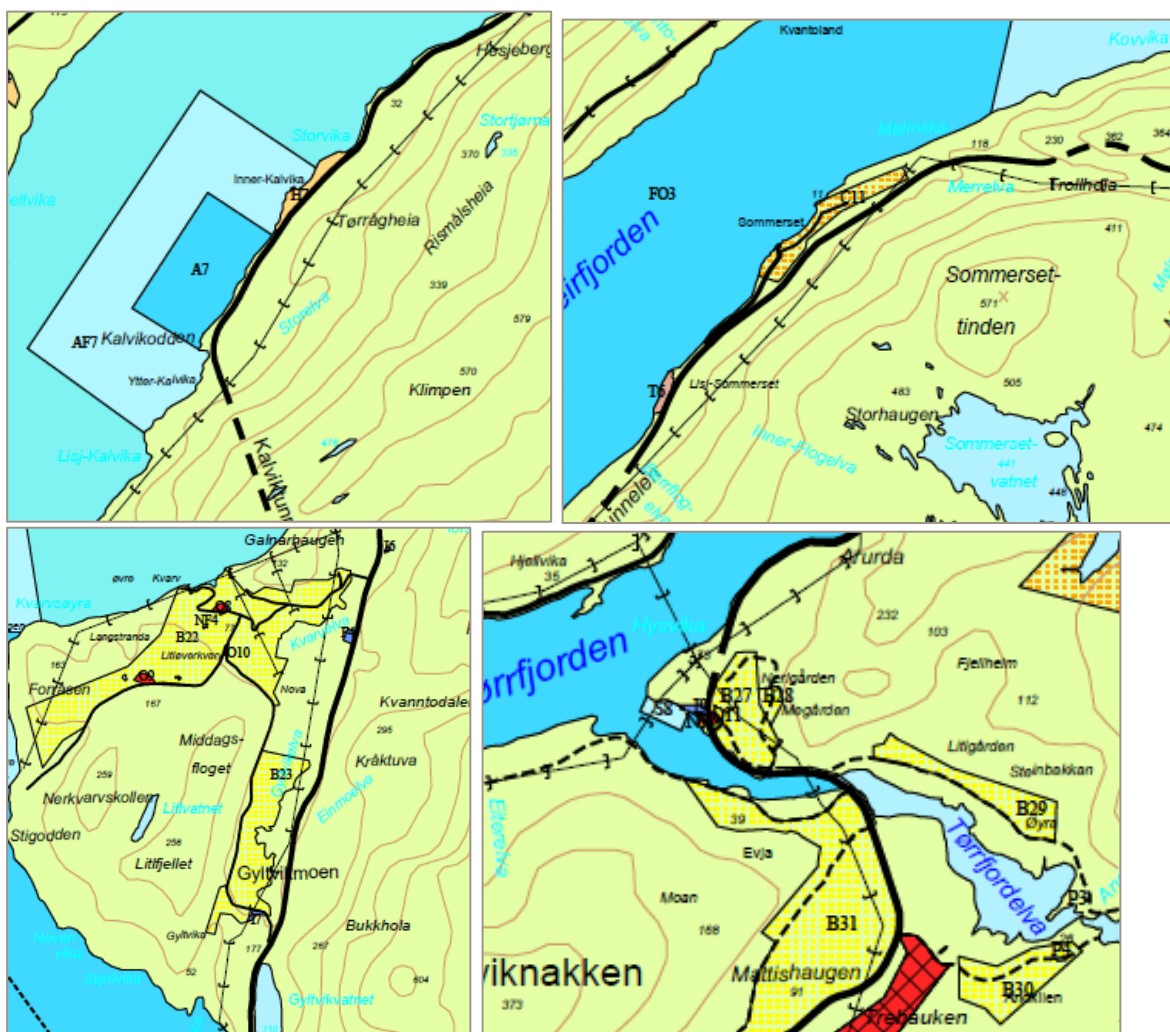
Skala	Trinn 2: Kriterier for fastsettelse av konsekvens for hvert alternativ
Kritisk negativ konsekvens	Svært stor miljøskade for temaet, gjerne i form av store samlede virkninger. Stor andel av strekning har særlig høy konfliktgrad. Vanligvis flere delområder med konsekvensgrad 4 minus (---). Brukes unntaksvis
Svært stor negativ konsekvens	Stor miljøskade for temaet, gjerne i form av store samlede virkninger. Vanligvis har stor andel av strekningen høy konfliktgrad. Det finnes delområder med konsekvensgrad 4 minus (---), og typisk vil det være flere/mange områder med tre minus (- - -).
Stor negativ konsekvens	Flere alvorlige konfliktpunkter for temaet. Typisk vil flere delområder ha konsekvensgrad 3 minus (- - -).
Middels negativ konsekvens	Delområder med konsekvensgrad 2 minus (- -) dominerer. Høyere konsekvensgrader forekommer ikke eller er underordnede.
Noe negativ konsekvens	Liten andel av strekning med konflikter. Delområder har lave konsekvensgrader, typisk vil konsekvensgrad 1 minus (-), dominere. Høyere konsekvensgrader forekommer ikke eller er underordnede.
Ubetydelig konsekvens	Alternativet vil ikke medføre vesentlig endring fra referansesituasjonen (referansealternativet). Det er få konflikter og ingen konflikter med høye konsekvensgrader.
Positiv konsekvens	I sum er alternativet en forbedring for temaet. Delområder med positiv konsekvensgrad finnes. Kun ett eller få delområder med lave negative konsekvensgrader, og disse oppveies klart av delområder med positiv konsekvensgrad.
Stor positiv konsekvens	Stor forbedring for temaet. Mange eller særlig store/viktige delområder med positiv konsekvensgrad. Kun ett eller få delområder med lave negative konsekvensgrader, og disse oppveies klart av delområder med positiv konsekvensgrad.

3 Utredningsalternativer og tiltaksbeskrivelse

3.1 0–alternativet – referansealternativet

Den vedtatt regulerte linja fra 2016 kan ikke regnes som 0–alternativ fordi den uansett ikke blir realisert. Det vil være et av de tre alternativene som nå utredes som vil bli bygd. For veglinja er 0–alternativet derfor dagens E6.

I en konsekvensutredning skal alle alternativ måles opp mot et alternativ 0 som er referansen det sammenlignes med. Dette defineres som dagens situasjon med framskrevne trafikk tall i henhold til tiltakets levetid som i V712 er satt til 40 år, samt godkjente planer og tiltak. Framskrevne trafikk tall gir ÅDT (årsdøgntrafikk) for 2050 på 1910. ÅDT i 2020 var 1400. Det legges til grunn en årlig trafikkvekst på 0,7 % for lette kjøretøy og 1,9 % årlig vekst for tunge kjøretøy.

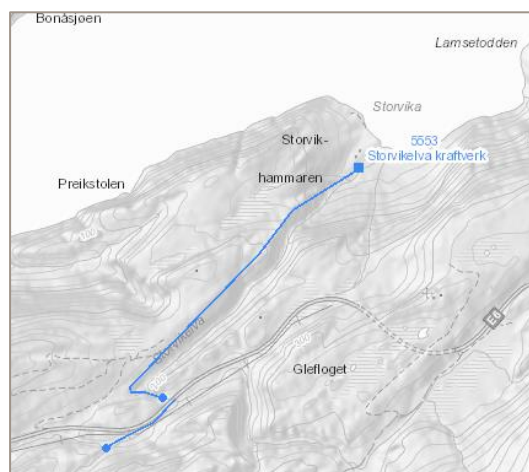

Figur 3-1a Utsnitt fra kommuneplanens arealdel. Det er godkjent spredt hyttebygging ved Sommerset, ny hyttebygging ved Inner-Kalvika, oppdrettslokaltet i sjø i Kalvika, camping ved Lisj-Sommerset, spredt boligbygging på Gyltvikmoen og i Megården. Kilde Sørfold kommunes nettside.

For 0-alternativet inngår også godkjente tiltak og planer. Kommuneplanen viser LNFR-areal for aktuelt planområde. I tillegg er noen areal avsatt til spredt bebyggelse (både bolig og hytter). Det finnes egen reguleringsplan for Megården. Se utsnitt fra Sørfold kommunes planside i figur 3-1a.

Det er ingen nye reguleringsplaner som hjemler større tiltak enn spredt hyttebygging eller spredt boligbygging i planområdet ut over det som er vist i kommuneplanen. For øvrig er arealet LNFR.

Det foreligger konsesjon på utbygging av Storvikelva kraftverk. Det er gitt utsatt frist for byggestart, og ny frist her er 23. mars 2022. Slike saker blir behandlet etter energiloven og ikke etter plan- og bygningsloven.

Figur 3-1b Konsesjon gitt for Stovvikelva kraftverk.
Kilde: NVE atlas.

Ved rangering vil 0-alternativet alltid få konsekvensgrad lik 0 og være det som alle alternativ måles opp mot.

3.2 Beskrivelse av de tre alternativene

Det foreligger en godkjent regulert linje fra 2016 og en godkjent plan for permanente masselager fra 2018. I arbeidet med ny reguleringsplan utredes nå tre vegalternativer. Alle tre alternativene tar utgangspunkt i linja fra 2016, men har tilført noen optimaliseringer. For to av alternativene inkluderer det også helt ny tunneltrase fra Kvarv og nordover.

Det er samtidig gjort en ny vurdering og modellering av de mest aktuelle masselagrene fra 2016. Det er ikke tatt inn noen nye masselagre, men det er gjort en jobb med å optimalisere disse både med tanke på landskapstilpasning, terrengformasjon og framtidig bruk av arealene. Fig. 3-3 viser lokalisering av permanente massetak som utredes her.

Det er gjort en ny konsekvensvurdering av de ulike områdene for masselager slik de nå er modellert. Denne kommer etter konsekvensutredning for linjealternativer da masselagrene kan benyttes til dels uavhengig av alternativ for veglinje.

Beskrivelsen av påvirkning av delområder og hele linjer bygger på kunnskapen om tiltaket, og linjealternativene på det nivå det er ved en detaljregulering.

Det utredes følgende tre alternativ for veglinja:

3.2.1 Regulert linje optimalisert (RL_o)

Denne følger den godkjente regulerte linja fra 2016, med noen mindre justeringer og optimalisering.

3.2.2 Regulert linje med ny tunnel Kvarv – Berrfloget (RL_a)

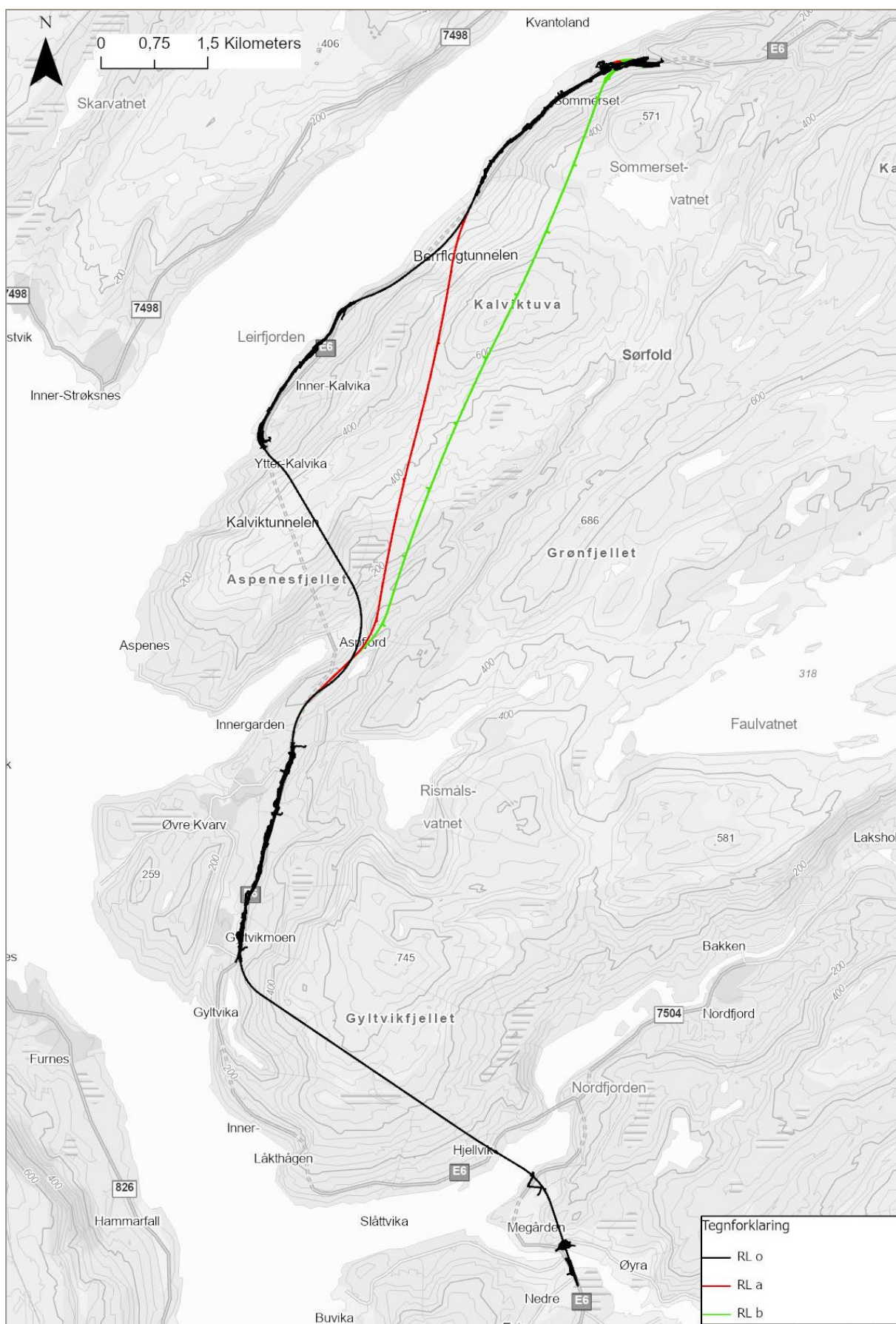
Har samme løsning som alt RL_o fram til tunnelpåhogg ved Kvarv. Derfra går linje i tunnel helt fram til nordre side av Berrfloget. Derfra veg i dagen i samme linje som Alt RL_o.

3.2.3 Regulert linje med ny tunnel Kvarv – Sommerset/Moan (RL_b)

Har samme løsning som alt RL_o fram til tunnelpåhogg ved Kvarv. Derfra går linje i tunnel helt fram Sommerset/Moan, hvor det blir en noe større kryssløsning i forhold til de RL_a.

Fig. 3-2 viser de tre alternativene.

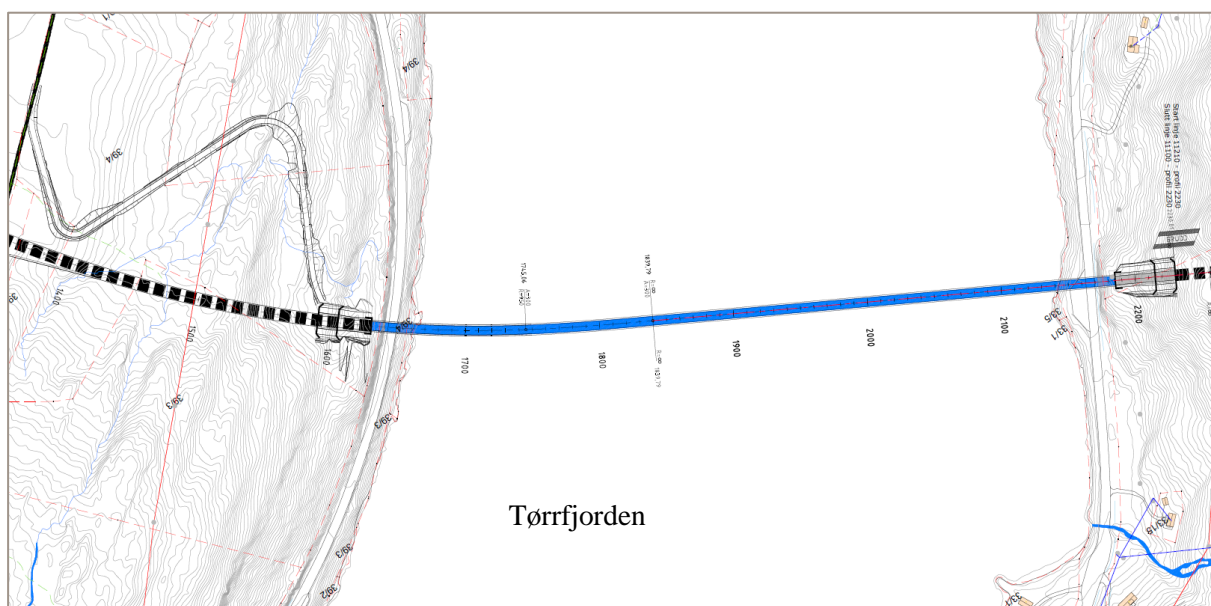
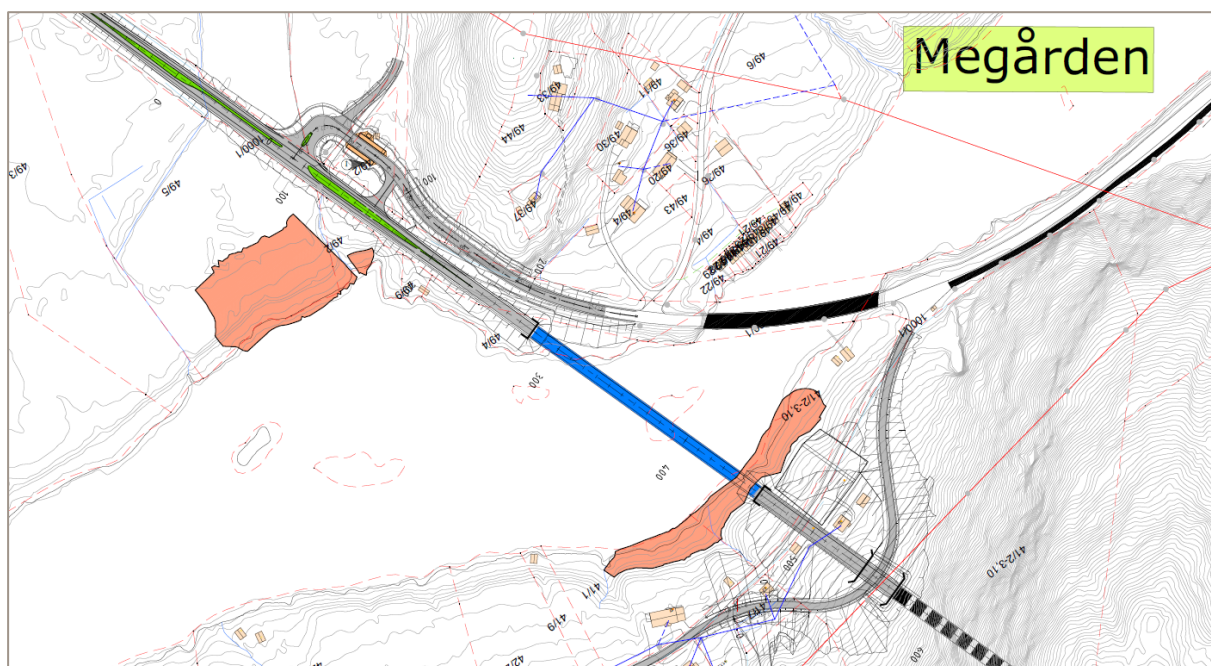
I kapitel 3.2.4 vises utsnitt av C-tegninger som illustrerer tiltakene for de tre alternativene.

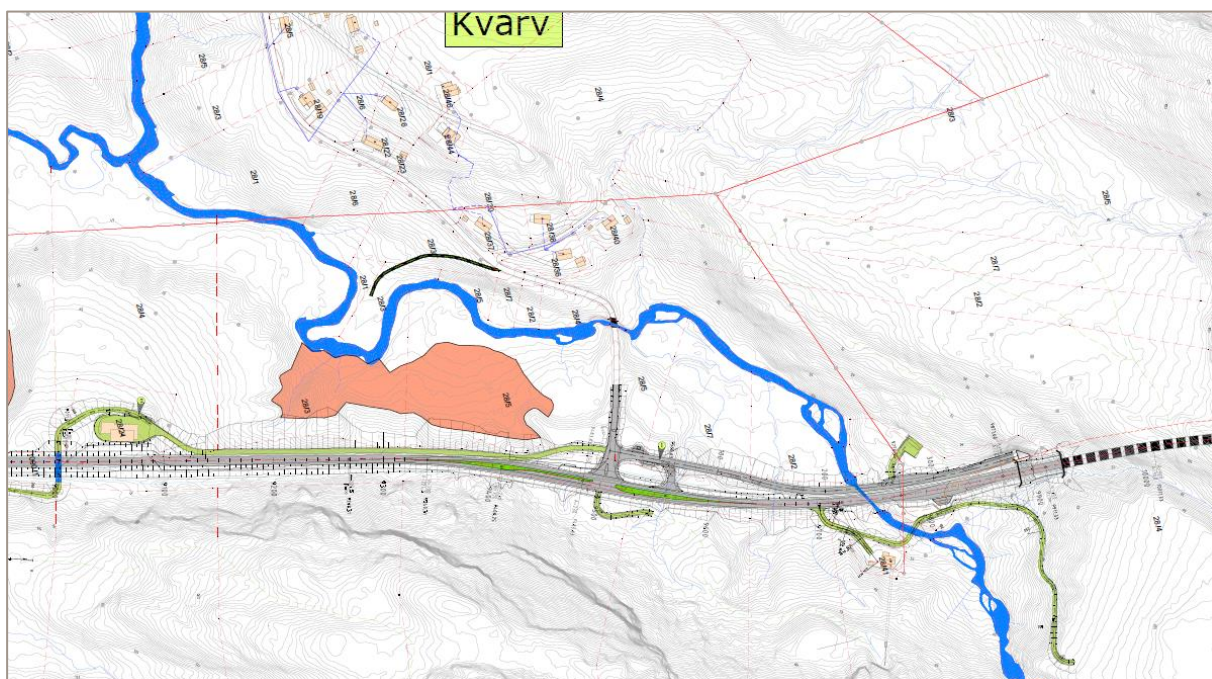
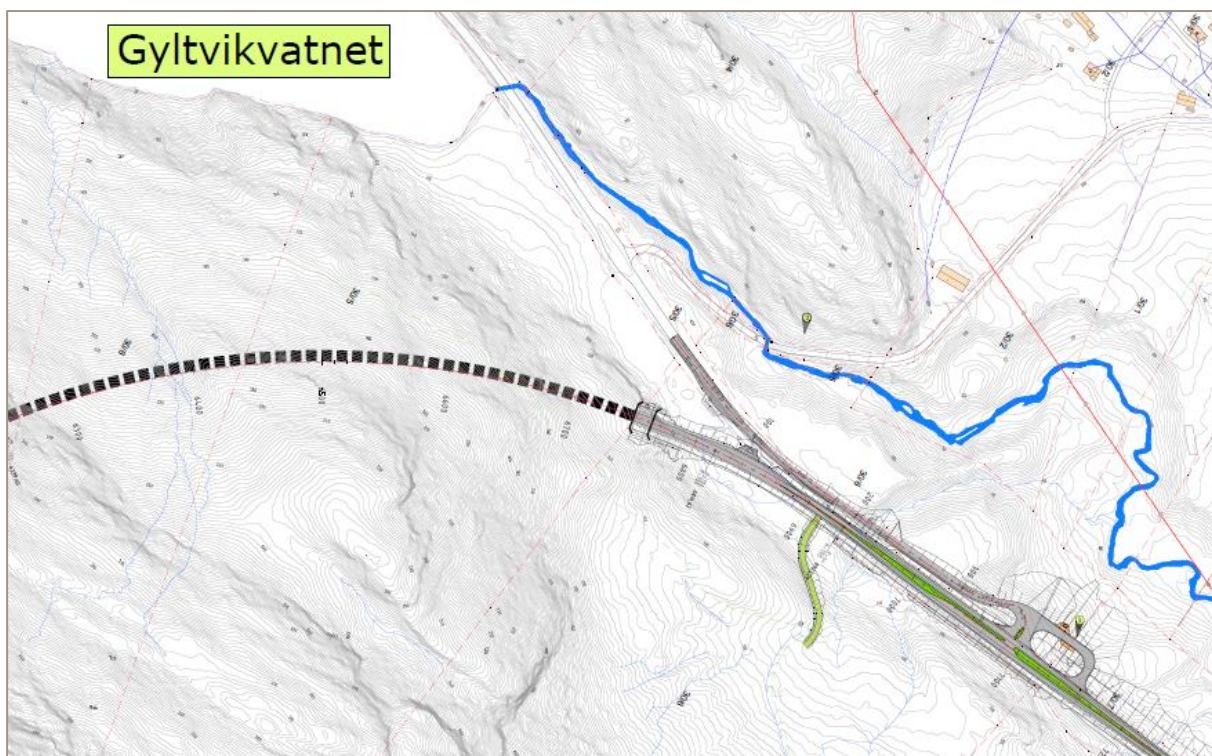

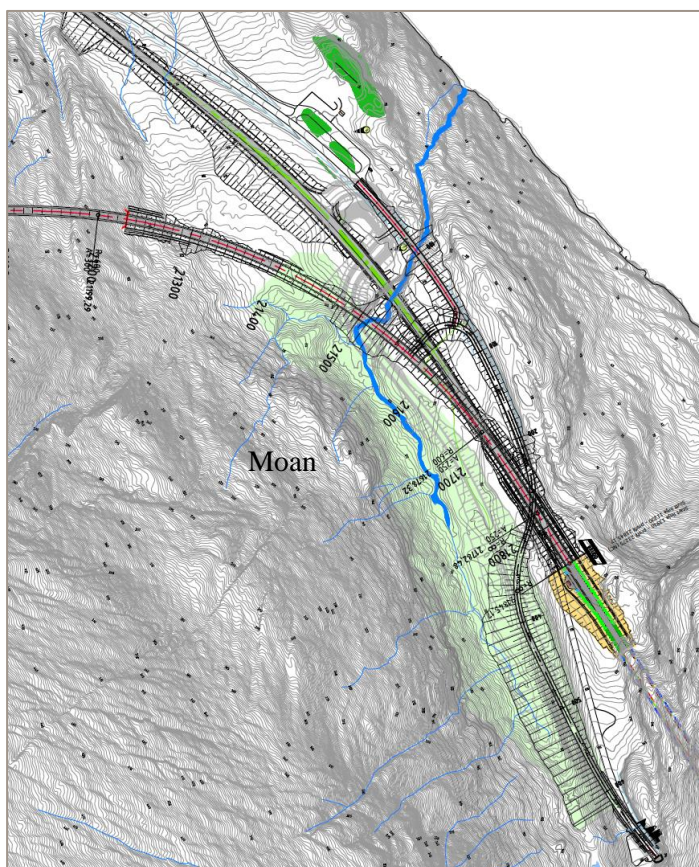
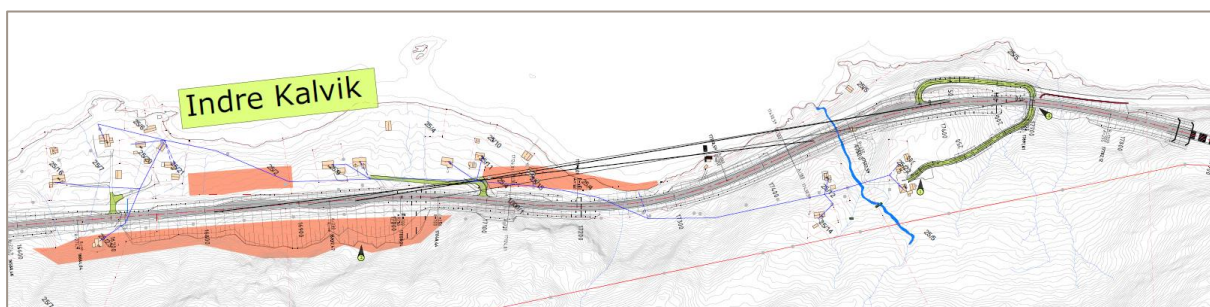
Figur 3-2 De tre ulike vegalternativene RL_o, RL_a og RL_b.

3.2.4 Utsnitt som viser planlagt tiltak

Under er det gitt utsnitt fra C-tegninger for areal hvor det er vesentlige avvik fra regulert linje 2018. Merk at løsningsforslag er lik for alle tre alternativ fra planstart i sør ved Megården og til og med tunnelinnslag ved Kvarv. Ved Ytre og Indre Kalvik er det bare alt RL_o som har tiltak. Mellom nordsiden av Berrfloget og opp til Moan har RL_o og RL_a samme tiltak. RL_b skiller seg fra disse ved at tunnel fra Kvarv går helt til Moan og gir en annen vesentlig kryssløsning her.

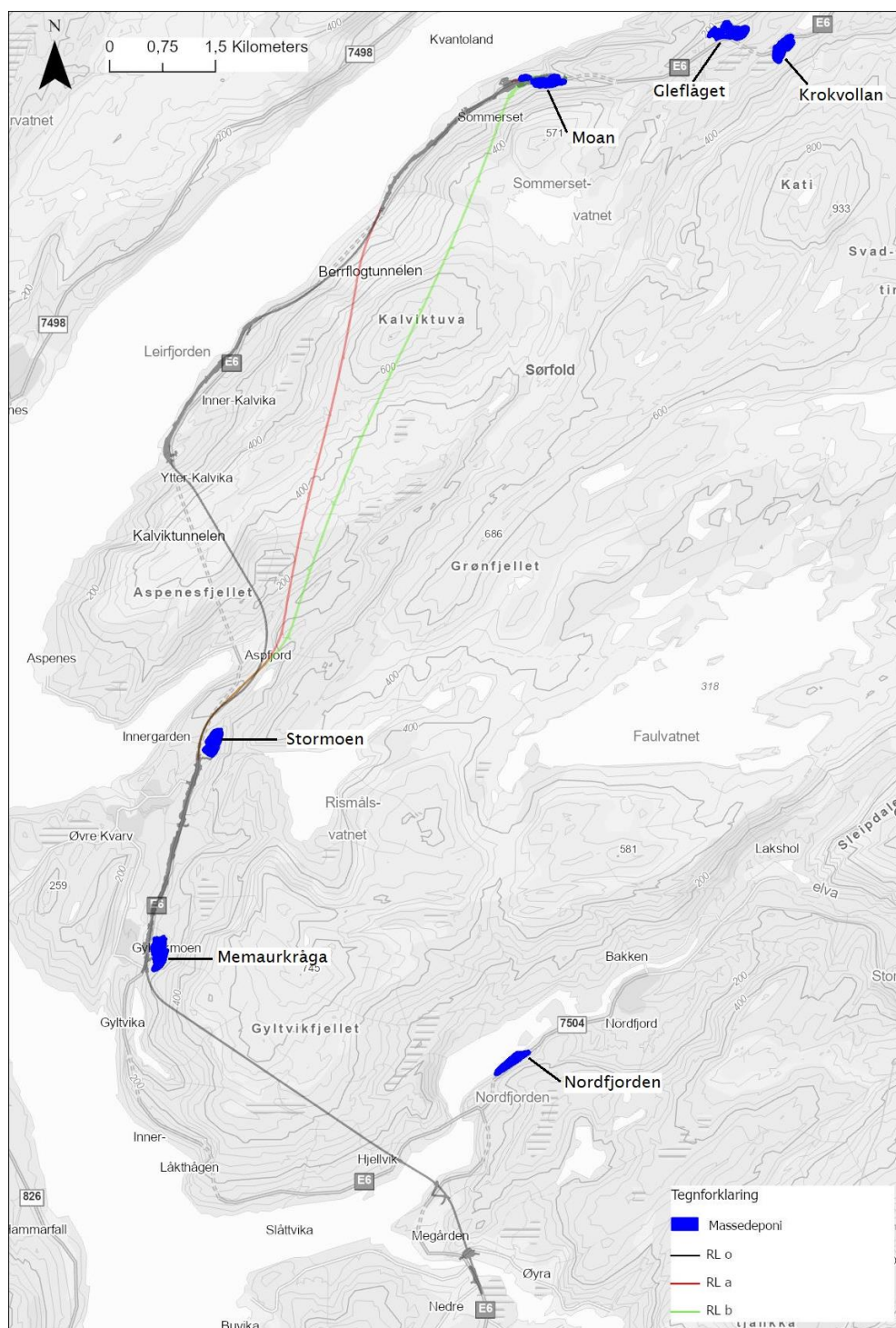

3.3 Permanente masselager

Permanente masselager som er vurdert i denne konsekvensutredningen er vist i figur under. Dette er noen av de godkjente masselagene fra reguleringsplan 2018, men det er nå gjort en jobb med modellering og tilpassing til både terreng, naturverdier og framtidig bruk av arealene. Virkning på kulturarv som følge av å bruke disse framgår av kapittel 6.4.

Figur 3-3: Permanente masselager.

4 Kunnskapsgrunnlag

4.1 Kunnskap og kilder

Hovedkilden for informasjon er konsekvensutredning for kulturmiljø som ble gjort i forbindelse med 2016–planen (Statens vegvesen 2016).

Oversikt over kjente lokaliteter med automatisk fredete kulturminner i Sørfold kommune er bl.a. innhentet gjennom Askeladden, Riksantikvarens database over kulturminner. Oversikt over vernet eller verneverdig bebyggelse er innhentet gjennom Sefrak–registeret. SEFRAK (SEkretariatet For Registrering Av faste Kulturminner) er et landsdekkende register over eldre bygninger og andre kulturminner.

Lokalhistorisk litteratur har blitt gjennomgått for ytterligere kunnskapsinnhenting om krigsminner og lokal tradisjon. Informanter har blitt kontaktet og har bidratt med sin lokalkunnskap.

Fagansvarlig hos Staten vegvesen, Tom André Edvardsen, har vært på befaring i planområdet flere ganger i forbindelse med 2016–planen, 2018–planen (som bare gjaldt masselager/deponi), og denne detaljreguleringen.

Det har under planprosessen vært god kontakt og dialog med ansvarlig fagpersonell hos kulturminneforvaltningen. I forbindelse med de tre overnevnte detaljreguleringene har regional kulturminneforvaltning v/ Nordland fylkeskommune og Sametinget foretatt lovpålagte kulturminneregistreringer i 2015, 2016 og 2021. Forholdet til automatisk fredete kulturminner i planområdet, jf. kulturminneloven §9, er følgelig avklart.

I 2017 ble Kalvik krigsfangeleir gjenstand for en arkeologisk særskilt granskning. Undersøkelsene ble utført av Institutt for arkeologi, historie og religionsvitenskap (AHR) ved Universitetet i Tromsø. Undersøkelsene ble gjennomført med finansiering fra Statens vegvesen, Nordland fylkeskommune og Riksantikvaren.

4.2 Influensområde

Influensområdet er området der tiltaket kan medføre direkte og indirekte konsekvenser. For indirekte konsekvenser for kulturarv kan influensområdet strekke seg noe utover grensene for planområdet. Dette er fordi planlagt tiltaket kan ha visuell påvirkning som endrer opplevelsesverdien til kulturmiljøer og –landskap. Kulturmiljøer som ligger utenfor, men nær, planområdet er derfor tatt med i konsekvensutredningen slik at eventuell indirekte påvirkning kan vurderes.

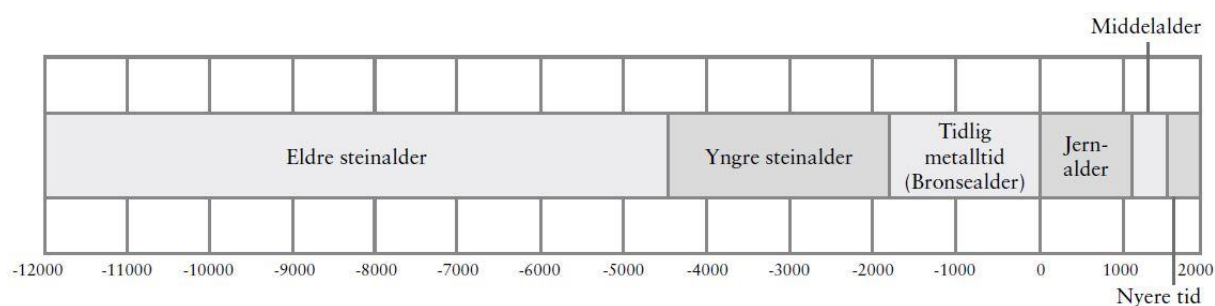
4.3 Generell karakteristikk av områdets kulturhistorie

I Nordland har det bodd mennesker helt fra den første pionerbosetningen kom til landet i preboreal tid og fram til i dag. Steinalder i Norge kjennetegnes med en nomadisk jakt- og fangstkultur, men man kan likevel snakke om en kontinuerlig bruk av området gjennom mer enn 10 000 år. Gjennom steinalder og tidlig metalltid/bronsealder har jakt og fangst på sjøpattedyr sammen med fiske vært den mest sentrale formen for ressursutnyttelse i landsdelen. Senere, i jernalder og middelalder, ble jordbruk viktig. Gårdsdrift i Nord-Norge har imidlertid stort sett vært en kombinasjonsnæring, med fiske og fangst som et viktig bierverv, grunnet relativt korte somre og et generelt barskt klima.

Den kulturhistoriske bakgrunnen for området i Sørfold hvor ny E6 planlegges er preget av samisk aktivitet i flere tidsperioder og knyttet til flere former for levesett, både nomadisk og sedentært. Sørfold har en rik gårdshistorie, og det er kjent rester etter samiske gårder flere steder i kommunen, de eldste fra 1700-tallet. Spor etter eldre samisk aktivitet finner vi i offersteder og gravlegginger i ur, ofte i områder som i dag ligger utenfor allfarvei.

I dag knyttes gjerne den samiske bruken av utredningsområdet til dagens reindrift og på den måten den ekstensive reindriftas kulturlandskap, men den samiske bruken av området strekker seg lang tilbake i tid og det kulturhistoriske materialet representerer flere tidsepoker, næringstilpasninger og bosetningsmønstre. I historisk perspektiv deles den samiske befolkning grovt sett i to grupper: De fastboende samene som levde av fiske, fangst og jordbruk og samene som drev med reindrift og hadde et nomadisk flyttemønster mellom sommer- og vinterbeite. (Elstad 2016: 8)

I Sørfold ligger viktige kulturminner fra okkupasjonsårene 1940–45. Under den annen verdenskrig igangsatte den tyske okkupasjonsmakten bygging av jernbane nordover fra Mosjøen. Arbeidet ble utført av flere parallelle arbeidslag bestående av krigsfanger som ble internert i leire langs den nye jernbanelinja, kalt «Polareisenbahn» eller Polarbanen. Arbeidet med jernbanen ble stoppet ved krigens slutt og aldri tatt opp igjen. Restene etter tyskernes påbegynte jernbane er i dag av kulturminneforvaltningen ansett som kulturminner. Disse krigsminnene er vurdert til å være minst i regional verneklasse. Regional kulturminneforvaltning arbeider for å få registrert, kartfestet og vurdert krigsminnene i landsdelen. Deler av dagens E6 ble bygget i eller svært nær veg knyttet til den tyske jernbanetraséen. Ny trasé for E6 mellom Megården og Sommerset kommer noen steder i konflikt med slike krigsminner.

Figur 4-1: Oversikt over tidsperiodene i Nord-Norge.

4.4 Besvarelse av planprogram

Planprogram for E6 Megården–Sommerset ble vedtatt av Sørfold kommune 24.02.2022. Utredningskrav herfra er gjengitt i kapittel 1.2.

Planprogrammet slår fast at kulturarv, definert som kulturminner, kulturmiljøer og kulturhistoriske landskap, skal utredes. Det defineres at begrepet kulturminner omfatter automatisk fredete kulturminner og nyere tids kulturminner. Videre står det i planprogrammet at formålet med analysen er å få kunnskap om verdifulle områder og belyse konsekvensene av utbyggingen. Planprogrammet fastslår at Statens vegvesen vil avklare behov for, og bestille undersøkelser etter kulturminnelovens § 9 av sektormyndighetene for kulturminner, som er Nordland fylkeskommune og Sametinget.

Det har under planprosessen vært god kontakt og dialog med ansvarlig fagpersonell hos kulturminneforvaltningen. I forbindelse med nåværende og tidligere detaljreguleringer har regional kulturminneforvaltning v/ Nordland fylkeskommune og Sametinget foretatt lovpålagte kulturminneregistreringer. Forholdet til automatisk fredete kulturminner i planområdet, jf. kulturminneloven §9, er følgelig avklart.

4.5 Alternativ 0, temaspesifikke forhold

I kap. **Feil! Fant ikke referanseilden.** er det gitt en generell omtale av null-alternativet.

For utredningen er det ikke avdekket forhold ved null-alternativet som påvirker tema kulturarv.

5 Trinn 1: Konsekvens for delområder

Trinn 1 av analysen omhandler temaets delområder og disses beskrivelse av verdi, påvirkning og konsekvens for de ulike utbyggingsalternativene. Se kap 2.2.1 for beskrivelse av metodikk. Alle delområder i denne fagrapporten får kode KMxx, der KM står for kulturmiljø.

I gjennomgangen av delområder vist i tabellform for hvert delområde vises ikke 0-alternativet som eget alternativ. Dette kun for å spare plass i tabellen. For alle gjelder at 0-alternativet per definisjon har konsekvensgrad 0 (ingen/ubetydelig) og er det som de øvrige alternativene måles opp mot som grunnlag for konsekvensgrad. 0-alternativet er med i samletabell.

Metodikken i konsekvensutredninger etter Statens vegvesens håndbok V712

Konsekvensanalyser har er del vesentlige endringer i 2018-versjonen sammenlignet med den versjonen som ble benyttet i KU 2016 for veglinja og 2018 for deponier/masselager.

De viktigste endringene er:

- Verdiskala er femdelt, fra «uten betydning» til «svært stor verdi».
- Påvirkningskala er femdelt, fra «forbedret» til «sterkt forringet/ødelagt».
- Sammenstilling i konsekvensvifta til 8 konsekvensnivåer, fra 4 pluss til 4 minus.
- Veiledning for vurdering av påvirkning (tidligere kalt omfang) er blitt bedre.

Se for øvrig kapitel 2 for beskrivelse av metode.

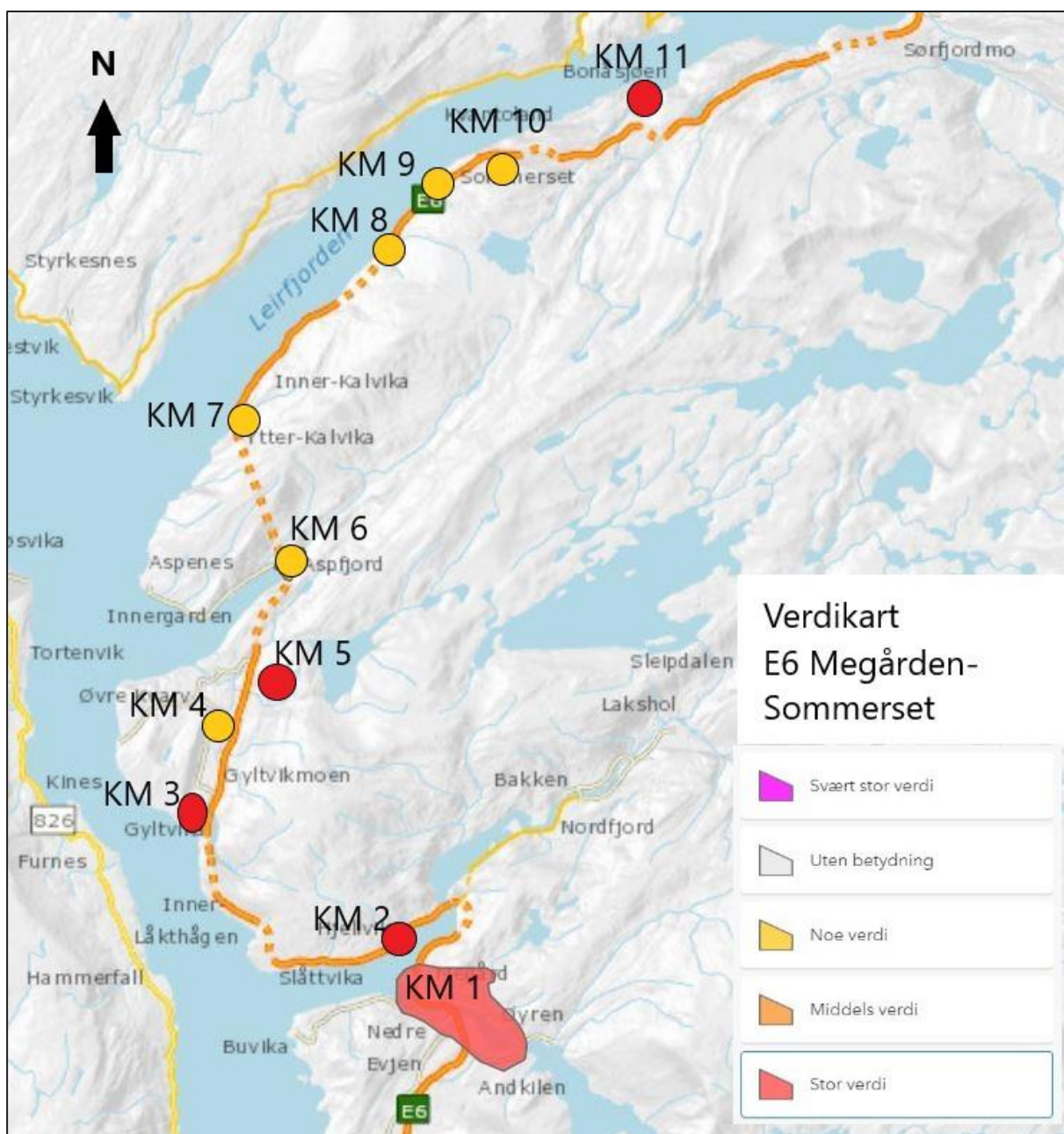
Se figur 5–1 for oversikt over alle delområdene.

Tabell 5-1 Oversikt over delområder.

Delområde denne KU	Delområde i KU 2016	Beskrivelse
KM1 Megården	KM1 Megården	Kulturmiljø bestående av krigsminner og eldre kulturminner.
KM2 Torkeleng krigsfangeleir		Krigsfangeleir i skråning nær dagens E6.
KM3 Gyltvik krigsfangeleir		Krigsfangeleir, steinfylling og tunnelpåhugg i smal, skjernet vik.
KM4 Gyltvik krigsminnesmerke		Inskripsjon i berg.
KM5 Storura	KM2 Storura	Samiske kulturminner.
KM6 Aspfjorden	KM3 Aspfjorden	Kulturmiljø bestående av krigsminner og eldre samiske kulturminner.
KM7 Kalvik krigsfangeleir	KM4 Kalvik krigsfangeleir	Krigsfangeleir nær dagens E6.
KM8 Lisj-Sommerset krigsminnesmerke	KM5 Lisj-Sommerset krigsminnesmerke	Inskripsjon i berg.
KM9 Sommerset		Kulturmiljø bestående av rester av krigsfangeleir og nyere tids fergekai.
KM10 Moan	KM6 Moan	Heller.
KM11 Lappstøvik		Kulturmiljø bestående av krigsfangeleir og en tilhørende tysk kraftstasjon.

I gjennomgang av delområder vil overskriften for verdivurderingen i tabellen inneholde delområdenummer, delområdenavn og registreringskategori. Delområder som kan bli berørt eller ligger nært vegtiltak eller masselager blir vist med eget kartutsnitt for å synliggjøre påvirkning. Delområder som ikke blir berørt eller ligger så nært at det kan tenkes å bli påvirket har bare en kort gjennomgang av grunnlaget for verdisetting i tabellen og konsekvens for disse kommer ut med ubetydelig.

Konsekvens for permanente masselager er vurdert for seg etter gjennomgangen av delområder.

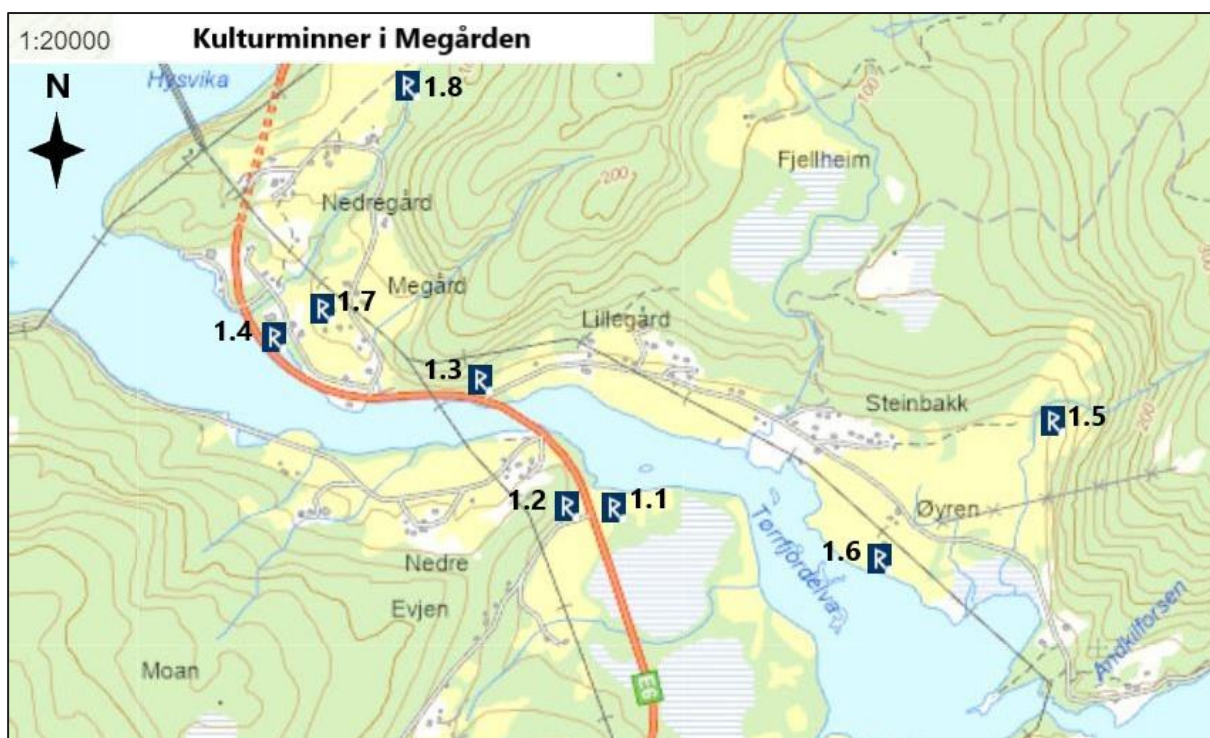
Figur 5-1: Delområder i planområdet.

5.1 Delområde 1: Megården (KM1)

Det er i Megården et kulturmiljø bestående av flere krigsminner knyttet til okkupasjonsmaktens jernbaneprosjekt under den Annen verdenskrig. Disse krigsminnene ligger nært dagens E6 og blir berørt av planlagt tiltak. Andre steder i Megården ligger eldre kulturminner, de eldste knyttet til bosetning fra jernalder/middelalder.

Tabell 5-2: Megården. Henviser til ID-nr. i Askeladden, Riksantikvarens kulturminnedatabase. Ikke alle kulturminnene ligger i Askeladden.

KM1: Megården		
Kulturminner	Beskrivelse	ID
1.1: Evjen krigsfangeleir	Fangeleir for sovjetiske krigsfanger. Etablert i forbindelse med tysk jernbanebygging 1943-45. Flere tufter er bevart.	225950-1
1.2: Grunnmur	Grunnmur etter hus knyttet til krigsfangeleiren.	
1.3: Tunnelpåhugg	Tunnelpåhugg fra arbeid med tysk jernbanebygging 1943-45.	
1.4: Bunker	Betongbunker med uviss funksjon.	
1.5: Steinbakk-kroga	Funnsted for grav. Fjernet, uviss geometri.	74204-1
1.6: Øren	Gravhaug fra jernalder. Automatisk fredet.	37570-1
1.7: Hampåkeren	Hustuft, sannsynligvis fra nyere tid.	18035-1
1.8: Trettmohaugen	Funnsted for grav. Fjernet, uviss geometri.	27630-1

Figur 5-2: Kulturminner i Megården. Lokalitetene er markert med Rune-R.

Evjen krigsfangeleir

Fangeleir knyttet til slavearbeidet med Nordlandsbanen under den Annen verdenskrig. På det meste skal det ha vært 650 sovjetiske krigsfanger her. Etter krigen ble leiren revet og området brukt til jordbruk. Tuftene etter fangebrakkene var lenge antatt utslettet, men i forbindelse med planarbeidet for E6 Sørfoldtunnelene ble et titalls tufter gjenfunnet på ortofoto i 2015. Disse tuftene ligger øst for dagens E6, og de nordligste tuftene ligger nært elvebredden.

Vest for dagens E6 i samme område ligger rester etter bygninger knyttet til fangeleiren. Den best bevarte av disse er en grunnmur som ligger inntil berget i nord. Bygningen var tilknyttet driften av fangeleiren, og skal bl.a. ha blitt brukt som bakeri.

Tunnelpåhugg

Nord for Tørrfjordelva, i bergsiden bak busslommen ved dagens E6 ligger sørlige påhugg til den tyske «Tunnel 46» (Megården tunnel). Tunnelen ble drevet over 500 meter i nordøstlig retning; 44 meter i fullprofil og 467 meter stoll.

Bunker

Ca. 220 meter sørøst for dagens tunnel på E6 ligger en betongbunker fra den Annen verdenskrig. Bunkerens funksjon er noe uviss, men kan ha vært brukt som ammunisjonslager.

Figur 5-3: Ortofoto som viser tufter etter krigsfangeleiren i Evjen. Tuftene er markert med rød sirkel. Utsnitt fra Askeladden.

Figur 5-4: Fangeleiren i Evjen, sett fra Lillegardshammarn. Bilde tatt mot sørøst. Foto: Torgrim Olsen. (Kilde: Årbok for Sørfold 1995)

Figur 5-5: Grunnmur, vest for dagens E6. Bilde tatt mot nord. Foto: Tom A. Edvardsen, Statens vegvesen.

Figur 5-6: Bilde fra modell som viser vegtiltaket i Megården.

Tabell 5-3: Vurdering av verdi, påvirkning og konsekvens for delområde KM1

Verdivurdering: Delområde KM1 Megården							
Uten betydning	Noe verdi	Middels verdi	Stor verdi	Svært stor verdi			
▲							
Kort beskrivelse med verdibegrunnelse: Megården er et kulturmiljø bestående av kulturminner fra okkupasjonen under den Annen verdenskrig, samt andre kulturminner fra jernalder/middelalder.							
Tiltakets påvirkning							
Utbyggings- alternativ	Forbedret	Ubetydelig endring	Noe forringet	Forringet	Sterkt forringet		
RL_o	Begrunnelse: Alternativet medfører at krigsminner knyttet til Evjen krigsfangeleir blir ødelagt. ▲						
RL_a	Begrunnelse: Lik som Alt RL_o. ▲						
RL_b	Begrunnelse: Lik som Alt RL_o. ▲						
Tiltakets konsekvens							
Utbyggings- alternativ	+++ /++++	+ /++	0	-	--	---	----
RL_o	Konsekvensen blir «Betydelig miljøskade for delområdet» (- -) ▲						
RL_a	Konsekvensen blir «Betydelig miljøskade for delområdet» (- -) ▲						
RL_b	Konsekvensen blir «Betydelig miljøskade for delområdet» (- -) ▲						

Konsekvens er lik for alle alternativer og settes til «Betydelig miljøskade» da planen forutsetter tiltak som vil ødelegge krigsminner i tilknytning til Evjen krigsfangeleir.

5.2 Delområde 2: Torkeleng krigsfangeleir (KM2)

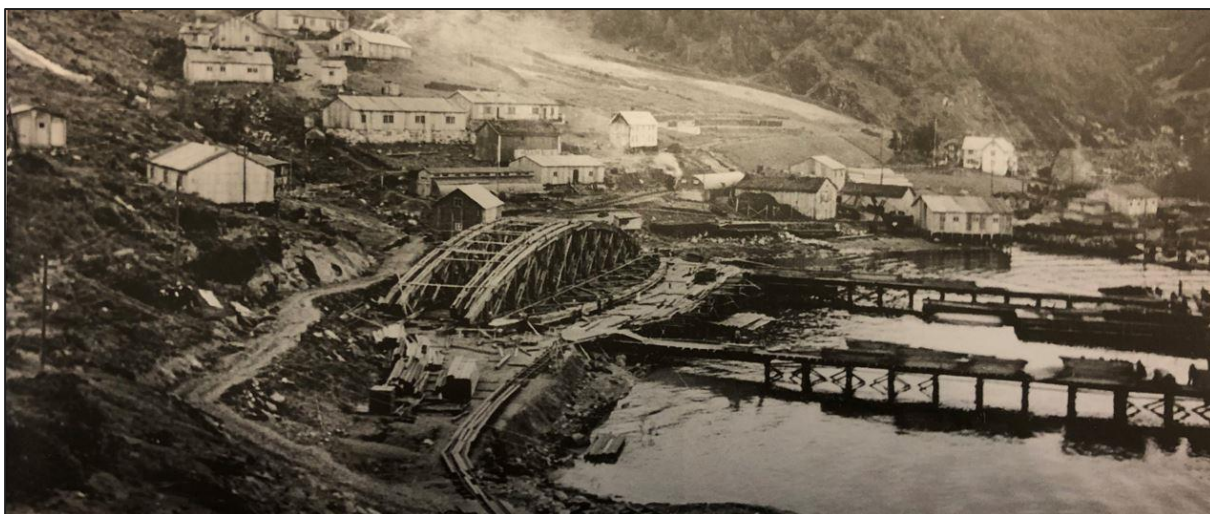

Figur 5-7: Torkeleng krigsfangeleir.

Tabell 5-4: Torkeleng kulturminner. Henviser til ID-nr. i Askeladden, Riksantikvarens kulturminnedatabase.

KM2: Torkeleng		
Kulturminner	Beskrivelse	ID
2.1: Torkeleng fangeleir	Fangeleir for sovjetiske krigsfanger. Etablert i forbindelse med tysk jernbanebygging 1943-45. Flere tufter er bevart.	225951-1

Torkeleng, lokalt «Torkilseng». Denne krigsfangeleiren var operativ i årene 1943–45. Krigsfangene ble plassert i såkalte "Schweden-zelte" eller svensketelt som tyskerne kjøpte billig fra Sverige. Dette var skrøpelige hytter med vegger som bare var noen få millimeter tykke, og som ga liten beskyttelse mot kulden. Fangeleiren skulle ha plass til hele 750 krigsfanger, men per 16.2.1944 var det kun ankommet 239 krigsfanger. Torkeleng var eneste fangeleiren hvor krigsfangene ikke kunne sperres inne bak doble piggtrådgjerder siden det bodde så mange sivile mennesker på stedet. Tyskerne bygde vaktårn i hvert hjørne av stedet for å kunne ha kontroll over det.

Figur 5-8: Torkeleng 20.08.1944. På dette området ble brukarene til broen over Trengslet bygget. Foto: Lothar Pleper, OT-ansatt. Riksarkivet. Tyske arkiver. Reichkommissariat, Bildarchiv. U-eske 67b.

Tabell 5-5: Vurdering av verdi, påvirkning og konsekvens delområde KM2.

Verdivurdering: Delområde KM2 Torkeleng krigsfangeleir							
Uten betydning	Noe verdi	Middels verdi	Stor verdi	Svært stor verdi			
					▲		
Kort beskrivelse med verdibegrunnelse:							
Torkeleng krigsfangeleir ligger i skråningen nord for E6 og består av flere tufter bygget på terrasser i terrenget. Tuftene er lett synlige og har betydelig opplevelsesverdi.							
Tiltakets påvirkning							
Utbyggings- alternativ	Forbedret	Ubetydelig endring	Noe forringet	Forringet	Sterkt forringet		
RL_o	▲						
	Begrunnelse:						
RL_a	▲						
	Begrunnelse: Lik som Alt RL_o.						
RL_b	▲						
	Begrunnelse: Lik som Alt RL_o.						
Tiltakets konsekvens							
Utbyggings- alternativ	+++ /++++	+ /++	0	-	--	---	----
RL_o	▲						
	Konsekvensen blir «Noe miljøskade for delområdet» (-)						
RL_a	▲						
	Konsekvensen blir «Noe miljøskade for delområdet» (-)						
RL_b	▲						
	Konsekvensen blir «Noe miljøskade for delområdet» (-)						

Konsekvens er lik for alle alternativer og settes til «Noe miljøskade for delområdet» (-) på grunn av at tiltaket medfører nærføring til kulturminnet.

5.3 Delområde 3: Gyltvik (KM3)

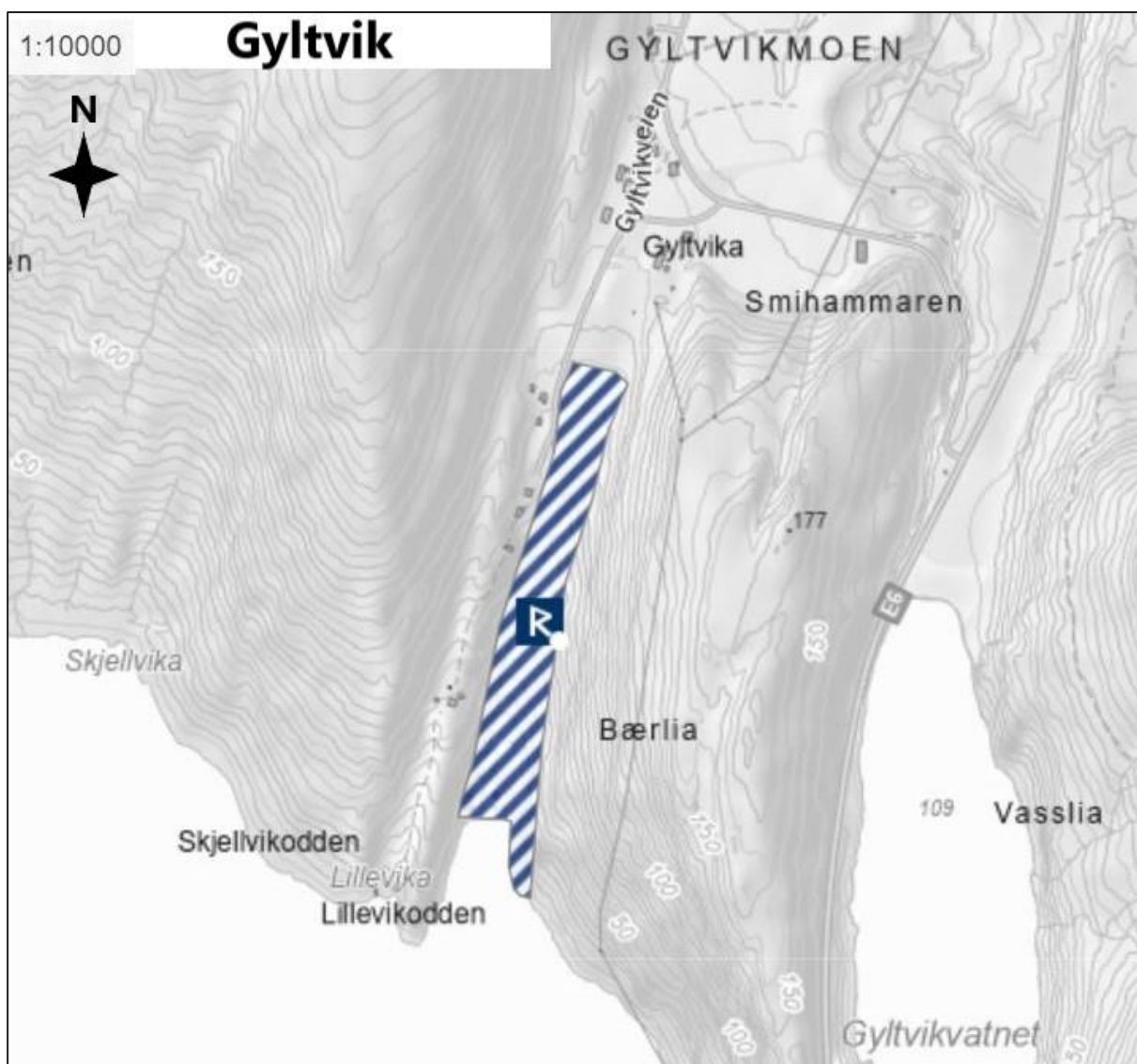
Ved Gyltvika var det et større anlegg i krigsårene 1943–45. Jernbanetraséen ligger nede ved sjøen. Her er det gjennomdrevet to tunneler på henholdsvis 364 og 94 meter. Mellom disse finner vi massive steinfyllinger. Fra jernbanelinja og oppover kan vi finne murer etter store og små bygninger som var brukt til blant annet verksteder, mannskapsbrakker, vaskeri og kontorer.

Fangeleiren lå ovenfor det tyske leirområdet. Det er lite å se etter leiren på markoverflaten, men på flyfoto fra 2015 er det synlige grøfter rundt leiren og vekstanomalier etter fangebrakkene. Dette har vært grunnlaget for kartfestingen. På markoverflaten kan man visuelt ane spor etter voller, men ikke sikre tufter. Området ligger brakk, bevakst med gress, busker og spredte bjørketrær. Den totale lokalitetsgeometrien omslutter også spor etter anleggsvirksomhet til Polarbanen og tyske brakker.

Det var ca. 400 sovjetiske krigsfanger i denne leiren mellom 1943 og 1945. Åtte døde i fangenskapet.

Tabell 5-6: Gyltvik. Henviser til ID-nr. i Askeladden, Riksantikvarens kulturminnedatabase.

KM4: Gyltvik		
Kulturminner	Beskrivelse	ID
4.1: Gyltvik	Krigsfangeleir og rester etter jernbaneanlegg. Brakketufter, steinfylling og tunnelpåhugg.	225953-1

Figur 5-9: Krigsminner i Gyltvik. Fangeleiren er i områdetets nordlige del, mens de tydelige restene etter anleggsvirksomheten ligger nært havet. Utsnitt fra Askeladden.

Tabell 5-7 Vurdering av verdi, påvirkning og konsekvens delområde KM3.

Verdivurdering: Delområde KM3 Gyltvik krigsfangeleir							
Uten betydning	Noe verdi	Middels verdi	Stor verdi	Svært stor verdi ▲			
Kort beskrivelse med verdibegrunnelse: Gyltvik ligger avskjernet og er kun i liten grad preget av etterkrigsaktivitet. Restene etter anlegget innehar høy opplevelsessverdi.							
Tiltakets påvirkning							
Utbyggingsalternativ	Forbedret	Ubetydelig endring	Noe forringet	Forringet	Sterkt forringet		
RL_o	▲ Begrunnelse: Alternativet har trase langt unna lokaliteten og vil ikke kunne påvirke denne. Påvirkning vurderes som ubetydelig.						
RL_a	▲ Begrunnelse: Lik som Alt RL_o.						
RL_b	▲ Begrunnelse: Lik som Alt RL_o.						
Tiltakets konsekvens							
Utbyggingsalternativ	+++ /++++	+ /++	0	-	--	---	----
RL_o	▲ Konsekvensen blir «Ingen/ubetydelig» (0)						
RL_a	▲ Konsekvensen blir «Ingen/ubetydelig» (0)						
RL_b	▲ Konsekvensen blir «Ingen/ubetydelig» (0)						

Konsekvens er lik for alle alternativer og settes til «Ingen/ubetydelig» da planen forutsetter at tiltaket ikke vil berøre delområdet.

5.4 Delområde 4: Gyltvik krigsminnesmerke (KM4)

Inskripsjon i berg. ca 1,5 km nord for fangeleiren i Gyltvika finnes en inskripsjon i berget. På dette stedet ble en ukrainsk krigsfange skutt den 10.10.1944 etter å ha rømt fra leiren i Gyltvik og oppholdt seg i skogen på Kvarvsida. Etter krigen ble det av overlevende krigsfanger risset inn en minnetekst i berget. I 2005 ble kulturminnet ryddet av skoleelever. De fjernet mose fra bergveggen og ryddet kratt som hadde vokst opp på stedet. Inskripsjonene hadde tidligere blitt malt røde, og de ble malt på nytt av elevene. Det ble laget ei oppslagstavle som ble satt opp ved berget. Denne har nå gått tapt. I dag er berget delvis overgrodd med mose.

Tabell 5-8: Gyltvik krigsminnesmerke. Henviser til ID-nr. i Askeladden, Riksantikvarens kulturminnedatabase.

KM4: Gyltvik krigsminnesmerke		
Kulturminner	Beskrivelse	ID
4.1: Krigsminnesmerke	Inskripsjon i berg.	225958-1

Tabell 5-9: Vurdering av verdi, påvirkning og konsekvens delområde KM4

Verdivurdering: Delområde KM4 Gyltvik krigsminnesmerke							
Uten betydning	Noe verdi	Middels verdi	Stor verdi	Svært stor verdi			
▲							
Kort beskrivelse med verdibegrunnelse: Inskripsjon i berg, tilknyttet historisk hendelse. Minnesmerket er bevokst med mose og lav, men kan renses og tilrettelegges for formidling.							
Tiltakets påvirkning							
Utbyggings- alternativ	Forbedret	Ubetydelig endring	Noe forringet	Forringet	Sterkt forringet		
RL_o	▲ Begrunnelse: Alternativet har trase langt unna lokaliteten og vil ikke kunne påvirke denne. Påvirkning vurderes som ubetydelig.						
RL_a	▲ Begrunnelse: Lik som Alt RL_o.						
RL_b	▲ Begrunnelse: Lik som Alt RL_o.						
Tiltakets konsekvens							
Utbyggings- alternativ	+++ /++++	+ /++	0	-	--	---	----
RL_o	▲ Konsekvensen blir «Ingen/ubetydelig» (0)						
RL_a	▲ Konsekvensen blir «Ingen/ubetydelig» (0)						
RL_b	▲ Konsekvensen blir «Ingen/ubetydelig» (0)						

Konsekvens er lik for alle alternativer og settes til «Ingen/ubetydelig» da planen forutsetter at tiltaket ikke vil berøre delområdet.

5.5 Delområde 5: Storura (KM5)

På Storura, vest for dagens E6, ble det i 2016 registrert to automatisk fredete kulturminner: En heller og en mulig urgrav. Kulturminnelokalitetene ligger i nærhet til hverandre.

Hellere er fjell- eller steinformasjoner som danner tørre områder. Hellere finnes ofte i ur, og har i alle tider blitt brukt av mennesker til overnatting, hvile eller oppbevaring. En heller kan være et overhengende berg eller bestå av steinblokker.

Urgraver er en førkristen samisk gravform, som navnet tilsier typisk forekommende i helleurer, der de ofte fremstår som nedgravde kamre dekket av steinheller.

Heller

Stor heller der inngangen er vestvendt. Mål: ca. 8 meter vest og ca. 10 meter øst. Hellerrommet er trekantformet. Helliggolvet har et innvendig "søkk" – et lavereliggende hellerrom i forhold til resten av flaten. Mellom de to "rommene" er det bygd opp en mur av ca. hodestore steiner. Det lavereliggende rommet har også blitt dekket til av greiner slik at det danner et slags tak. Dette viser at helleren fortsatt er i bruk. På hellerens "hovedflate", innenfor det lavereliggende hellerrommet, er det en fin jevn bergflate på ca. 3x3 m som er dryppfri. Faktumet at det ikke drypper i regnvær på dette området er en indikasjon på at denne flaten godt kan brukes som oppholdssted. Rett utenfor helleren er det også en bekk. Status: Automatisk fredet. (Elstad 2016: 15)

Urgrav

Beinrester funnet under bergoverheng. Består av fem lengre bein og mindre beinrester. Beinrestene er for det meste synlig i dagen samtidig som at det er antydninger til mer bein stikkende opp av jordlaget. Det er antydninger til gnaging på noen av beina. Innimellom beinrestene ligger det et morkent, flat trestykke. Status: Automatisk fredet. (Elstad 2016: 15)

Tabell 5-10: Storura kulturminner. Henviser til ID-nr. i Askeladden, Riksantikvarens kulturminnedatabase.

KM5: Storura		
Kulturminner	Beskrivelse	ID
5.1: Heller	Heller.	214551-1
5.2: Urgrav	Urgrav.	214549-1

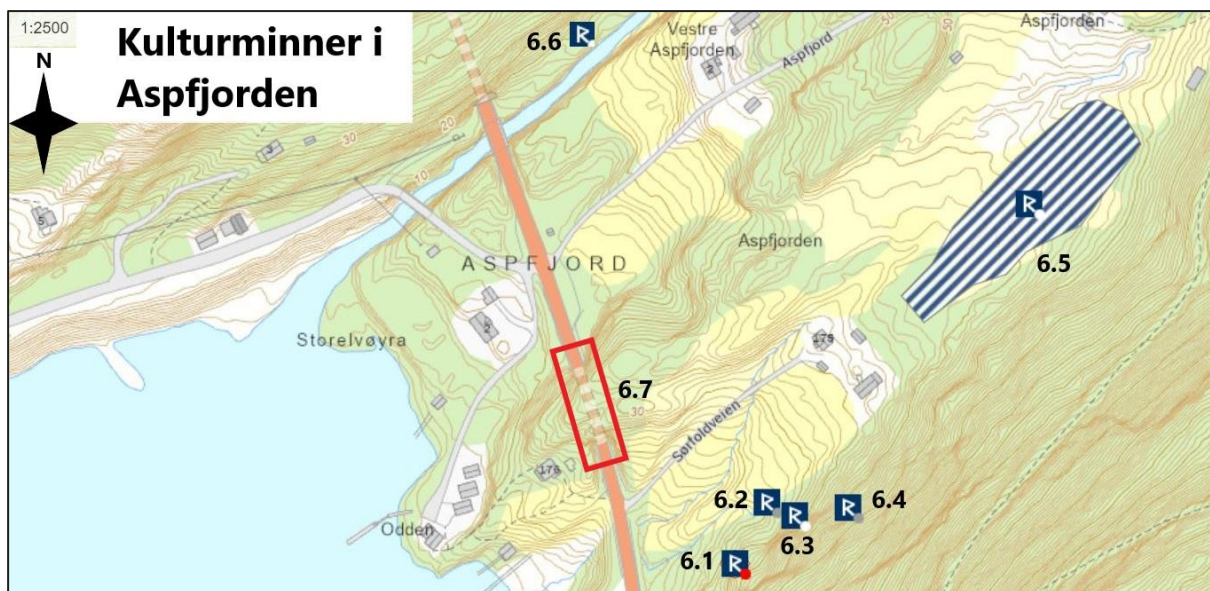
Figur 5-10: Heller. Foto: Una Elstad, Sametinget.

Tabell 5-11: Vurdering av verdi, påvirkning og konsekvens delområde KM5

Verdivurdering: Delområde KM5 Storura							
Uten betydning	Noe verdi	Middels verdi	Stor verdi	Svært stor verdi			
▲							
Kort beskrivelse med verdibegrunnelse: Automatisk fredete samiske kulturminner. Innehar forsknings- og formidlingsverdi.							
Tiltakets påvirkning							
Utbyggings- alternativ	Forbedret	Ubetydelig endring	Noe forringet	Forringet	Sterkt forringet		
RL_o	▲						
	Begrunnelse: Lokaliteten blir ikke berørt. Påvirkning vurderes som ubetydelig.						
RL_a	▲						
	Begrunnelse: Lik som Alt RL_o.						
RL_b	▲						
	Begrunnelse: Lik som Alt RL_o.						
Tiltakets konsekvens							
Utbyggings- alternativ	+++ /++++	+ /++	0	-	--	---	----
RL_o	▲						
	Konsekvensen blir «Ingen/ubetydelig» (0)						
RL_a	▲						
	Konsekvensen blir «Ingen/ubetydelig» (0)						
RL_b	▲						
	Konsekvensen blir «Ingen/ubetydelig» (0)						

Konsekvens er lik for alle alternativer og settes til «Ingen/ubetydelig» da planen forutsetter at tiltaket ikke vil berøre delområdet.

5.6 Delområde 6: Aspfjorden (KM6)

Figur 5-11: Aspfjorden. Utsnitt fra Askeladden.

Tabell 5-12: Aspfjorden. Henviser til ID-nr. i Askeladden, Riksantikvarens kulturminnedatabase. Ikke alle kulturminnene ligger i Askeladden.

KM6: Aspfjorden		
Kulturminner	Beskrivelse	ID
6.1: Horngjemme	Reinknokler under en heller. Automatisk fredet.	214552-1
6.2: Rydningsrøys	Avlang rydningsrøys med avrundet topp.	214609-1
6.3: Heller/funnsted	Heller med funn av dyrebein og gjenstander frå nyere tid.	214612-1
6.4: Brønnstruktur	Oppmurt struktur, mulig kjølekuip.	214569-1
6.5: Aspfjorden fangeleir	Fangeleir for sovjetiske krigsfanger. Etablert i forbindelse med tysk jernbanebygging 1943-45.	225959-1
6.6: Ammunisjonslager	Ammunisjonslager i berg, med ståldør.	
6.7: «Eva-tunnelen»	Vegtunnel på E6, tidligere jernbanetunnel.	

6.1 Horngjemme

Hodeskalle av rein under heller. Åpningen til helleren er i nord–nordøstlig retning. Høyde heller ca. 140 cm, dybde ca. 270 cm og bredde ca. 360 cm. De ca. 40 innerste cm av hellerrommet er tørt. Hodeskallen er kilt mot en stein og dermed ikke flyttbar. Hodeskallen ligger for langt inn og det er for lavt under taket til at reinen hadde kommet dit av seg selv. Status: Automatisk fredet. (Elstad 2016: 16)

6.2 Rydningsrøys

Rydningsrøys, avlang med avrundet topp. Røysa er orientert sør–nord og er ca. 440 cm lang og 230 cm bred.

6.3 Heller/funnsted

Stor stein med åpning under. Funn av gjenstander fra nyere tid og dyrebein begravd i et sandlag. Mål på helleren: 410 cm x 250 cm. Høyde: 90 cm. Helleren er orientert øst-vest, og er ca. 410 cm bred, 250 cm lang og 90 cm høy.

6.4 Brønnstruktur

Kjølelager som består av oppmurte mindre flate steiner (heller) i en firkant. På dette fundamentet er det lagt en rektangulær helle som måler 150 cm x 150 cm. I nord-nordøst-kanten av hellen er det en ca. 80 cm bred og ca. 50 cm høy åpning som gjør at rommet innenfor blir tilgjengelig. Innside fundament: ca. 90 cm x 90 cm. Kildevannsbekken kommer ut av ura ca. 10 m ovenfor. På oppstrømssiden av kjølelageret er det en tydelig jordvoll i bekken. Jordvollen må være delvis anlagt/renovert i nyere tid da det stikker ut rester etter gul plast. Den store hellen er dekket med et ca. 6–8cm tykt lag mose og en tynn rogn på ca. 1 meter pryder hellens midtpunkt. (Elstad 2016: 16–17)

6.5 Asfjorden krigsfangeleir

Fangeleir fra den Annen verdenskrig. I dag er det meste av fangeleiren fjernet, og det er få spor tilbake. I områdets sørvestre del ligger grunnmuren til en tysk brakke.

6.6 Ammunisjonslager

Lagerrom murt inn i fjellet ca. 50 meter øst for Kalviktunnelens sørlige påhugg. Sannsynligvis et lager for ammunisjon og sprengstoff brukt ved arbeidet med jernbanen under den Annen verdenskrig.

6.7 «Eva-tunnelen»

Denne tunnelen er i dag en 40 meter lang og 4,3 meter høy vegtunnel. Tunnelen ble anlagt som jernbanetunnel av okkupasjonsmakten og var gjenstand for en åpningsseremoni i februar 1944. Åpningen var lagt til Eva Brauns fødselsdag, derav navnet. Tunnelen ble senere utvidet og tatt i bruk som vegtunnel i 1965.

Tabell 5-13: Vurdering av verdi, påvirkning og konsekvens delområde KM6

Verdivurdering: Delområde KM6 Aspfjorden							
Uten betydning	Noe verdi	Middels verdi	Stor verdi	Svært stor verdi			
▲							
Kort beskrivelse med verdibegrunnelse: Aspfjorden er et kulturmiljø bestående av samiske kulturminner og krigsminner. Kulturminnene innehar høy formidlingsverdi.							
Tiltakets påvirkning							
Utbyggings- alternativ	Forbedret	Ubetydelig endring	Noe forringet	Forringet	Sterkt forringet		
RL_o	▲ Begrunnelse: Lokaliteten blir ikke berørt. Påvirkning vurderes som ubetydelig.						
RL_a	▲ Begrunnelse: Lik som Alt RL_o.						
RL_b	▲ Begrunnelse: Lik som Alt RL_o.						
Tiltakets konsekvens							
Utbyggings- alternativ	+++ /++++	+ /++	0	-	--	---	----
RL_o	▲ Konsekvensen blir «Ingen/ubetydelig» (0)						
RL_a	▲ Konsekvensen blir «Ingen/ubetydelig» (0)						
RL_b	▲ Konsekvensen blir «Ingen/ubetydelig» (0)						

Konsekvens er lik for alle alternativer og settes til «Ingen/ubetydelig» da planen forutsetter at tiltaket ikke vil berøre delområdet.

5.7 Delområde 7: Kalvik krigsfangeleir (KM7)

Fangesleir for sovjetiske krigsfanger. Leiren ble etablert i forbindelse med tysk jernbanebygging 1943–45. Det var i overkant av 300 fanger her. Den nordligste delen av leirområdet ser ut til å være planert, men mange tufter og strukturer er bevart.

Dette er den fangeleiren fra krigsårene i Norge som er best dokumentert gjennom historiske kilder. Den tyske presten og soldaten Johannes Martin Hennig ble i 1944 sendt til Norge for å tjenestegjøre ved fangeleirene knyttet til slavearbeidet ved Nordlandsbanen. Han tilbrakte det meste av krigens siste år i Kalvik krigsfangeleir, som kvartermester for soldatene og de sovjetiske krigsfangene. Hennig nedtegnet opplevelsene sine i sin dagbok og i brev til sin kone hjemme i Tyskland. Hans nedtegnelser ble etter krigen utgitt i boka *Ein tysk soldats dagbok frå krigen i Nord-Norge*, og gir et unikt innblikk i hendelsene og dagliglivet i fangeleiren. Nedtegnelsene og fotografiene til Hennig er med på å gjøre fangeleiren i Kalvik til et særlig viktig krigsminne.

Fangeleiren var i 2017 gjenstand for arkeologiske undersøkelser i regi av Institutt for arkeologi ved Norges Arktiske Universitet.

Tabell 5-14: Kalvik. Henviser til ID-nr. i Askeladden, Riksantikvarens kulturminnedatabase.

KM7: Kalvik		
Kulturminner	Beskrivelse	ID
7.1: Kalvik krigsfangeleir	Fangeleir for sovjetiske krigsfanger. Etablert i forbindelse med tysk jernbanebygging 1943-45.	218263-1

Figur 5-12: Tufter etter Kalvik krigsfangeleir. Foto: Tom A. Edvardsen, Statens vegvesen.

Figur 5-13: Kalvik krigsfangeleir. På avstand er lite synlig. Bilde tatt mot sør. Foto: Tom A. Edvardsen, Statens vegvesen.

Tabell 5-15: Vurdering av verdi, påvirkning og konsekvens delområde KM7

Verdivurdering: Delområde KM7 Kalvik krigsfangeleir							
Uten betydning	Noe verdi	Middels verdi	Stor verdi	Svært stor verdi			
▲							
Kort beskrivelse med verdibegrunnelse: Kalvik krigsfangeleir er den best dokumenterte fangeleiren fra den Annen verdenskrig i Nord-Norge. Restene etter fangeleiren innehar betydelig opplevelsesverdi.							
Tiltakets påvirkning							
Utbyggings- alternativ	Forbedret	Ubetydelig endring	Noe forringet	Forringet	Sterkt forringet		
RL_o	▲						
	Begrunnelse: Deler av fangeleiren er i direkte konflikt med tunnelpåhugg tilhørende vegalternativ og vil bli forringet av tiltaket.						
RL_a	▲						
	Begrunnelse: Alternativet har vegtrase med tilhørende inngrep langt fra lokaliteten og vil ikke påvirke denne. Påvirkning vurderes som ubetydelig.						
RL_b	▲						
	Begrunnelse: Lik som Alt RL_a						
Tiltakets konsekvens							
Utbyggings- alternativ	+++ /++++	+ /++	0	-	--	---	----
RL_o	▲						
	Konsekvensen blir «betydelig miljøskade» (- -)						
RL_a	▲						
	Konsekvensen blir «Ingen/ubetydelig» (0)						
RL_b	▲						
	Konsekvensen blir «Ingen/ubetydelig» (0)						

Deler av Kalvik krigsfangeleir er i direkte konflikt med tunnelpåhugg tilhørende vegalternativ RL_o. For alternativ RL_o blir konsekvens derfor «Betydelig miljøskade» (- -). Konsekvens er for alternativ RL_a og RL_b settes til «Ingen/ubetydelig» da planen forutsetter at tiltaket ikke vil berøre delområdet.

5.8 Delområde 8: Lisj–Sommerset krigsminnesmerke (KM8)

Etter et mytteri under båttransport til arbeidsstedet ble 10 sovjetiske krigsfanger som prøvde å ta seg tilbake til Kalvik–leiren, skutt 13.6.1944. En ellefte fange ble skutt på flukt noen dager senere. Etter krigen hogde eks–krigsfanger en russisk tekst inn i berget på stedet hvor de siste hadde sett sine kamerater. Teksten lyder i oversettelse: "Det omkom 11 mennesker. 21. juni 1945 besøkte vi stedet hvor våre kamerater ble skutt 12. juni 1944. Evig minne til våre venner."

Hendelsen er beskrevet av J. M. Hennig i boka *Ein tysk soldats dagbok frå krigen i Nord-Norge*.

Krigsminnesmerket er en inskripsjon i berget i fjæra kun få meter fra vannkanten. Det er satt opp et informasjonsskilt som beskriver hendelsene bak minnesmerket. Adkomsten fra parkeringsplassen ved Berrflågtunnelens nordlige påhugg er via en ganske bratt trapp, som viser tegn til slitasje.

Tabell 5-16: Lisj-Sommerset. Henviser til ID-nr. i Askeladden, Riksantikvarens kulturminnedatabase.

KM8: Lisj-Sommerset		
Kulturminner	Beskrivelse	ID
8.1: Lisj-Sommerset krigsminnesmerke	Inskripsjon i berg.	218309-1

Tabell 5-17: Vurdering av verdi, påvirkning og konsekvens delområde KM8

Verdivurdering: Delområde KM8 Lisj-Sommerset krigsminnesmerke							
Uten betydning	Noe verdi	Middels verdi	Stor verdi	Svært stor verdi			
▲							
Kort beskrivelse med verdibegrunnelse: Lisj-Sommerset krigsminnesmerke står til minne om en dramatisk tidfestet historisk hendelse og innehar høy opplevelsesverdi.							
Tiltakets påvirkning							
Utbyggings- alternativ	Forbedret	Ubetydelig endring	Noe forringet	Forringet	Sterkt forringet		
RL_o	▲ Begrunnelse: Ny adkomst/utsiktspunkt etableres som en del av tiltaket.						
RL_a	▲ Begrunnelse: Lik som Alt RL_o.						
RL_b	▲ Begrunnelse: Alternativet har vegtrase med tilhørende inngrep langt fra lokaliteten og vil ikke påvirke denne. Påvirkning vurderes som ubetydelig.						
Tiltakets konsekvens							
Utbyggings- alternativ	+++ /++++	+ /++	0	-	--	---	----
RL_o	▲ Konsekvensen blir «Ingen/ubetydelig» (0)						
RL_a	▲ Konsekvensen blir «Ingen/ubetydelig» (0)						
RL_b	▲ Konsekvensen blir «Ingen/ubetydelig» (0)						

Konsekvens er ganske lik for alle alternativer og settes til «Ingen/ubetydelig». Alternativene RL_o og RL_a medfører riktignok en liten forbedring, da ny adkomst/utsiktspunkt etableres som en del av tiltaket. For RL_b vil tiltaket ikke gi noen påvirkning på status og funksjon i permanent fase.

5.9 Delområde 9: Sommerset (KM9)

Sommerset fangeleir fra den Annen verdenskrig. Fangeleiren ligger i en skråning rett vest for dagens E6. I skråningen er det fire tydelige oppbygde terrasser, men det er få synlige tufter etter fangebrakker. Fangeleiren avgrenses i nord av et bekkedar, men i sørvest avgrenses den av veg til Sommerset. I området vokser det løvskog, på bakken gress, mose og bregner.

Sommerset er et tidligere fergested på E6. Veien mellom Straumen og Sommerset ble åpnet i 1966. Siden 1941 hadde det gått ferge mellom Røsvik på vestsiden av Sørfolda og Bonåsjøen på nordsiden av Leirfjorden. Da veien til Sommerset ble åpnet, ble Sommerset fergested. Fergeforbindelsen mellom Sommerset og Bonåsjøen var i drift i 20 år, fram til fergefri E6 mellom Sommerset og Sildhopen ble åpnet i 1986.

Tabell 5-18: Sommerset. Henviser til ID-nr. i Askeladden, Riksantikvarens kulturminnedatabase. Ikke alle kulturminnene ligger i Askeladden.

KM9: Sommerset		
Kulturminner	Beskrivelse	ID
9.1: Sommerset krigsfangeleir		225965-1
9.2: Sommerset fergeleie		

Tabell 5-19: Vurdering av verdi, påvirkning og konsekvens delområde KM9

Verdivurdering: Delområde KM9 Sommerset							
Uten betydning	Noe verdi	Middels verdi	Stor verdi	Svært stor verdi			
▲							
Kort beskrivelse med verdibegrunnelse: Sommerset krigsfangeleir og fergeleie representerer to distinkte tidsvinduer for bruken av dette området. Det er få synlige spor igjen etter fangeleiren.							
Tiltakets påvirkning							
Utbyggings- alternativ	Forbedret	Ubetydelig endring	Noe forringet	Forringet	Sterkt forringet		
RL_o	▲						
	Begrunnelse: Alternativet innebærer betydelig endring av delområdet, direkte konflikt med fergeleiet og med eventuelle rester etter Sommerset krigsfangeleir.						
RL_a	▲						
	Begrunnelse: Lik som Alt RL_o.						
RL_b	▲						
	Begrunnelse: Alternativet har vegtrase med tilhørende inngrep langt fra lokaliteten og vil ikke påvirke denne. Påvirkning vurderes som ubetydelig..						
Tiltakets konsekvens							
Utbyggings- alternativ	+++ /++++	+ /++	0	-	--	---	----
RL_o	▲						
	Konsekvensen blir «Noe miljøskade for området» (-)						
RL_a	▲						
	Konsekvensen blir «Noe miljøskade for området» (-)						
RL_b	▲						
	Konsekvensen blir «Ingen/ubetydelig» (0)						

Konsekvens for alternativ RL_0 og RL_a blir «Noe miljøskade for området», da tiltaket er i direkte konflikt med fergeleiet, og med eventuelle rester etter Sommerset krigsfangeleir. Konsekvens for RL_b blir «Ingen/ubetydelig» da tiltaket ikke vil gi noen påvirkning på delområdet i permanent fase.

5.10 Delområde 10: Moan (KM10)

På Moan ble det i 2016 registrert en heller med oppmuringer. Kulturminnet består av en todelt heller under en stor steinblokk. Under helleren er det avgrenset to «rom». Det største rommet er orientert nord-vest og det minste rommet er orientert sør-øst. Steinblokken går over hele som et tak.

Det største rommet er 340 cm bredt, med høyde 120 cm og dybde 350 cm. Foran inngangen ligger det oppmuringer bestående av avlange steiner. Den øverste steinen som utgjør oppmuringen måler 44 cm x 45 cm. Innenfor ligger en stor steinhelle som strekker seg like lang som bredden på helleren. På den sørøstlige delen av denne helleren er det lagt 10 steiner som utjevner hellen slik at det blir flatt.

Det andre rommet er 260 cm bredt, 140 cm dypt og 110 cm høyt. Rommet har en oppmuring i nordvest som består av tre mellomstore steiner, med flere mindre steiner kilt under. Oppmuringen er 35 cm høy. Sørøst for denne oppmuringen og under hellertaket er det lagt flate steiner for å utjevne terrenget. Innerst i helleren er det en oppmuring med en lengde på ca 90 cm og høyde på 20 cm. Denne oppmuringen dekker delvis en åpning mot det andre, større rommet.

Tabell 5-20: Moan. Henviser til ID-nr. i Askeladden, Riksantikvarens kulturminnedatabase.

KM10: Moan		
Kulturminner	Beskrivelse	ID
10.1: Heller	Heller med oppmuringer.	214617-1

Tabell 5-21: Vurdering av verdi, påvirkning og konsekvens delområde KM10

Verdivurdering: Delområde KM10 Moan					
Uten betydning	Noe verdi	Middels verdi	Stor verdi	Svært stor verdi	
▲					
Kort beskrivelse med verdibegrunnelse: Heller med oppmuringer. Automatisk fredet kulturminne.					
Tiltakets påvirkning					
Utbyggings- alternativ	Forbedret	Ubetydelig endring	Noe forringet	Forringet	Sterkt forringet
RL_o	▲				
	Begrunnelse: Alternativet har vegtrase med tilhørende inngrep langt fra lokaliteten og vil ikke påvirke denne. Påvirkning vurderes som ubetydelig.				
RL_a	▲				
	Begrunnelse: Lik som Alt RL_o.				

RL_b	▲ Begrunnelse: Lik som Alt RL_o.						
Tiltakets konsekvens							
Utbyggings- alternativ	+++ /++++	+ /++	0	-	--	---	----
RL_o	▲ Konsekvensen blir «Ingen/ubetydelig» (0)						
RL_a	▲ Konsekvensen blir «Ingen/ubetydelig» (0)						
RL_b	▲ Konsekvensen blir «Ingen/ubetydelig» (0)						

Konsekvens er lik for alle alternativer og settes til «Ingen/ubetydelig» da planen forutsetter at tiltaket ikke vil berøre delområdet.

5.11 Delområde 11: Lappstøvik (KM11)

Fangeleir for krigsfanger som arbeidet på jernbanetraseen. I dag er ikke fangeleiren så veldig tydelig, den ligger i et område overvokst av høyt gress, busker og løvskog. Den består av en oppbygd terrasse med åtte fangebrakker plassert i to rekker. I tilknytning til den øvre rekka ligger en tuft etter en kjøkkenbrakke. Deler av den tyske leiren ligger like nord for fangeleiren. Ca. 110 meter nordvest for begge leirene står restene av en kraftstasjon tilhørende okkupasjonsmaktens anlegg.

Tabell 5-22: Lappstøvik. Henviser til ID-nr. i Askeladden, Riksantikvarens kulturminnedatabase.

KM11: Lappstøvik		
Kulturminner	Beskrivelse	ID
11.1: Lappstøvik	Krigsfangeleir og tysk leir fra den Annen verdenskrig.	225966
11.2: Kraftstasjon	Kraftstasjon tilknyttet anlegg fra den Annen verdenskrig.	225967-1

Tabell 5-23: Vurdering av verdi, påvirkning og konsekvens delområde KM11.

Verdivurdering: Delområde KM11 Lappstøvik							
Uten betydning	Noe verdi	Middels verdi	Stor verdi	Svært stor verdi			
▲							
Kort beskrivelse med verdibegrunnelse: Rester etter krigsfangeleir og tysk leir med tilhørende anlegg fra den Annen verdenskrig. Området har høy opplevelsesverdi, selv om restene etter leirene ikke er veldig synlige i dag.							
Tiltakets påvirkning							
Utbyggings- alternativ	Forbedret	Ubetydelig endring	Noe forringet	Forringet	Sterkt forringet		
RL_o	▲						
	Begrunnelse: Alternativet har vegtrase med tilhørende inngrep langt fra lokaliteten og vil ikke påvirke denne. Påvirkning vurderes som ubetydelig.						
RL_a	▲						
	Begrunnelse: Lik som Alt RL_o.						
RL_b	▲						
	Begrunnelse: Lik som Alt RL_o.						
Tiltakets konsekvens							
Utbyggings- alternativ	+++ /++++	+ /++	0	-	--	---	----
RL_o	▲						
	Konsekvensen blir «Ingen/ubetydelig» (0)						
RL_a	▲						
	Konsekvensen blir «Ingen/ubetydelig» (0)						
RL_b	▲						
	Konsekvensen blir «Ingen/ubetydelig» (0)						

Konsekvens er lik for alle alternativer og settes til «Ingen/ubetydelig» da planen forutsetter at tiltaket ikke vil gi noen negativ påvirkning på delområdet.

5.12 Delområde som bare blir berørt av masselagringsområde

Følgende delområde/lokalitet blir ikke berørt av vegtiltaket men er i direkte konflikt med et masselagringsområde:

- KM10 Moan

For lokalisering av dette delområdet se fig. 5-1.

Dette blir gjennomgått under kapitlet om permanente masselager (kap 6.2).

6 Trinn 2: Konsekvens av alternativer

Trinn 2 av analysen omhandler konsekvensvurdering av temaet for hele utbyggingsalternativer, se kap. 2.2.2. Utbyggingsalternativene som inngår i konsekvensutredningen er beskrevet i kap. 3.

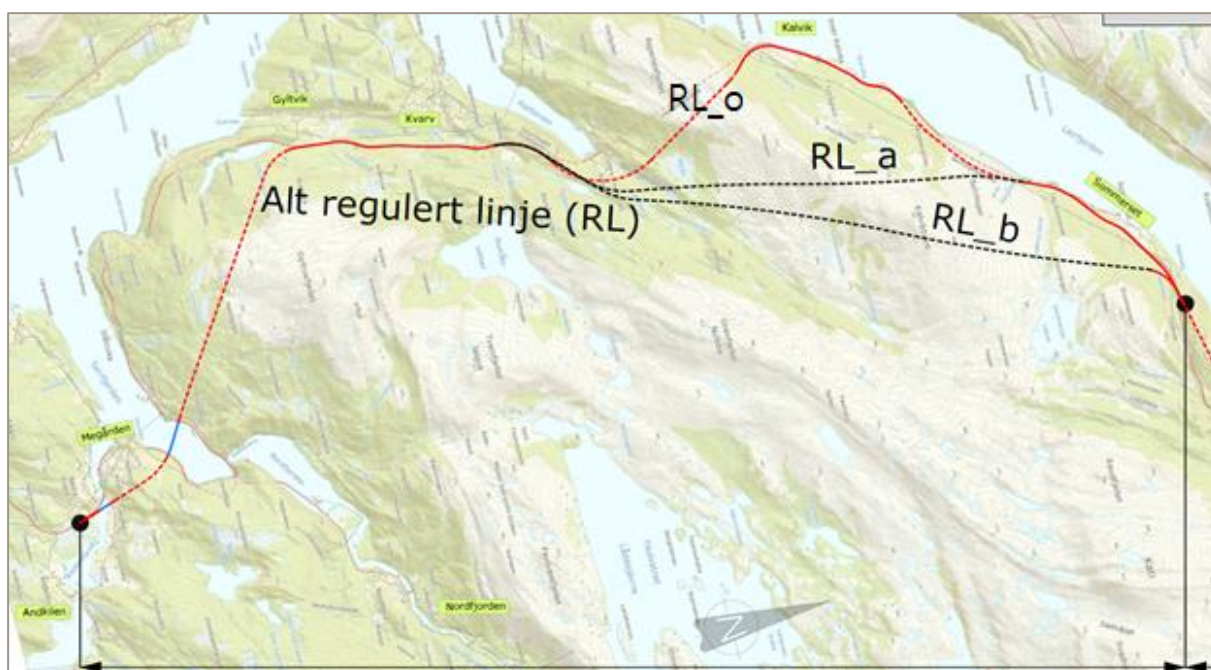
6.1 Sammenstilling av konsekvenser for vegalternativ

Tabell 6-1 viser konsekvenser for de ulike delområdene – overført fra trinn 1 i analysen (kap. 0). Deretter er det gitt en samlet vurdering av konsekvenser for hvert hele utbyggingsalternativ.

Alternativ RL_o medfører størst påvirkning på kulturverdier og kommer dårligst ut med «middels negativ konsekvens». Den relative forskjellen mellom alternativene RL_a og RL_b er liten; begge alternativene ligger på «noe negativ konsekvens». RL_b er likevel noe bedre for kulturarv.

De tre alternativene (RL_o, RL_a og RL_b) har samme trase mellom planstart i sør ved Megården til tunnelpåhogg ved Kvarv. Deretter er det tre ulike tunnelforløp og ulike dagsoner fram til felles endepunkt for linjene ved Moan, der E6 videre vil gå i tunnel mot Leirfjord bru. Fra Moan går prosjektet over i ny parsell som knyttes opp mot framtidig ny E6 over Bonnådalen til Sildhopen og Mørsvikbotn.

Det som skiller alternativene er derfor det som skjer mellom Kvarv og Moan. Merk at vurdering av masselager er gjort uavhengig av utbyggingsalternativene og er vist i kap 6.4. Virkning av permanent masselager vil være en viktig del av den totale miljøpåvirkningen.

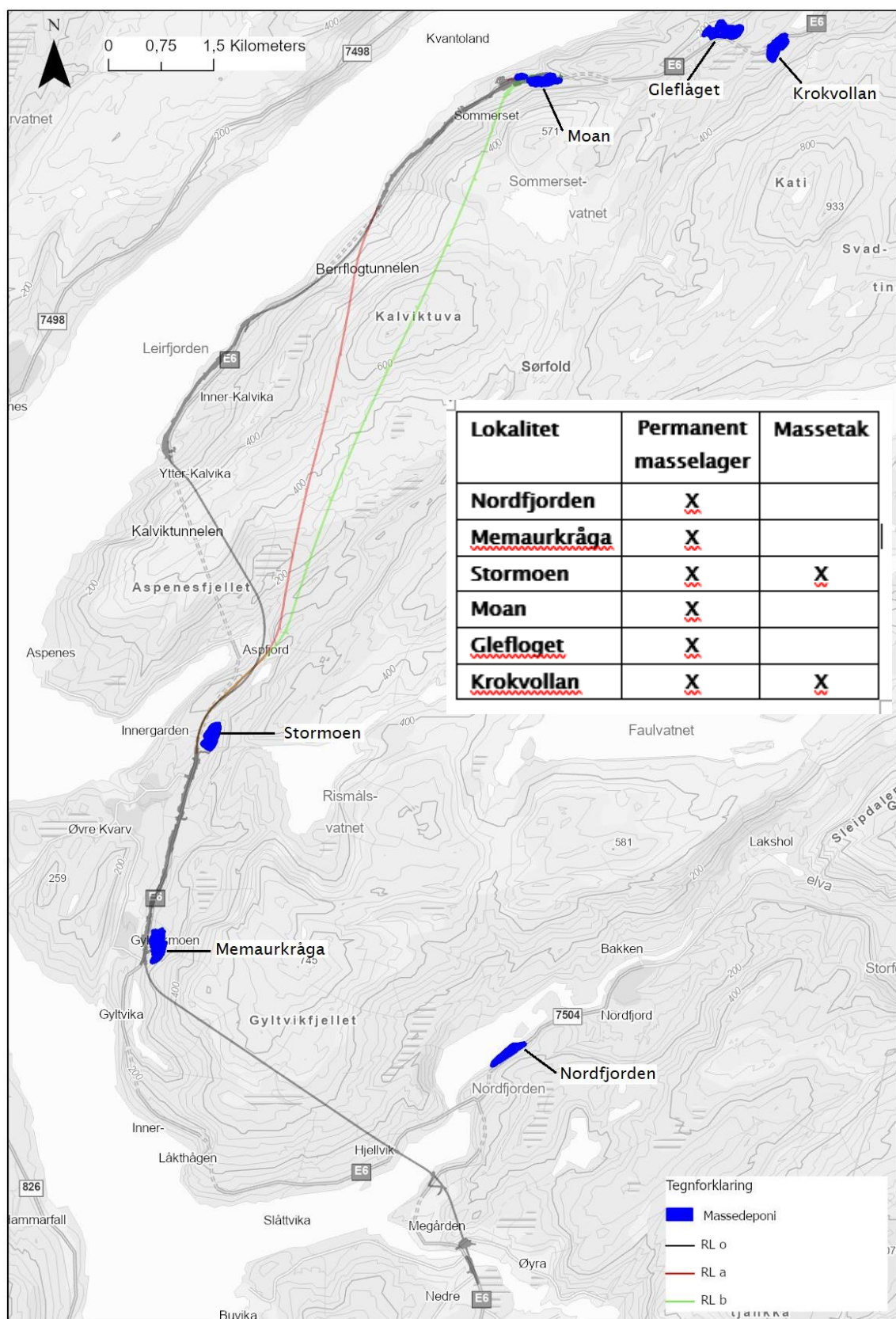

Figur 6-1 De tre alternativene som er utredet.

Tabell 6-1: Sammenstilling av konsekvens for alle utbyggingsalternativer, tema kulturarv.

Delområder	0	RL_o	RL_a	RL_b
KM 1 Megården	0	--	--	--
KM 2 Torkeleng krigsfangeleir	0	-	-	-
KM 3 Gyltvik krigsfangeleir	0	0	0	0
KM 4 Gyltvik krigsminnesmerke	0	0	0	0
KM 5 Storura	0	0	0	0
KM 6 Aspfjorden	0	0	0	0
KM 7 Kalvik krigsfangeleir	0	--	0	0
KM 8 Lisj-Sommerset	0	0	0	0
KM 9 Sommerset	0	-	-	0
KM 10 Moan	0	0	0	0
KM 11 Lappstøvik	0	0	0	0
Avveining	Uendret			
Samlet vurdering	Ubetydelig konsekvens	Middels negativ konsekvens	Noe negativ konsekvens	Noe negativ konsekvens
Rangering	1	4	3	2

6.2 Vurdering og konsekvens av permanente masselager

Figur 6-2 Kartutsnitt over hele planområdet som viser lokalisering av de 6 områdene for mulig permanent masselager. Tabellen viser hvilke masselager som også er tenkt regulert til framtidig massetak.

Fig. 6-2 over viser lokalisering og navn på permanente masselager som vurderes her. Detalj kart som viser ytre begrensning på masselager slik de er modellert nå er vist i gjennomgangen av hvert masselager nedenfor. En oppsummering av konsekvens for kulturarv og eventuelle skadereduserende tiltak er gitt i tabell 6-2.

En reguleringsplan gir hjemmel for erverv og hjemmel for aktuell arealbruk tilpasset reguleringsformål med tilhørende bestemmelser. En vedtatt reguleringsplan hjemler ikke i seg selv tiltak som krever tillatelser i henhold til annet lovverk med mindre dette er avklart gjennom høringsprosessen.

Dersom reguleringen medfører tiltak som er i konflikt med kulturminner må dette avklares med regional kulturminneforvaltning ved Nordland fylkeskommune eller Sametinget. Dersom tiltaket er i konflikt med automatisk fredete kulturminner må det gis dispensasjon fra kulturminneloven. Fylkeskommunen og Sametinget er dispenserende myndigheter jf. Forskrift om fastsetting av myndighet mv. etter kulturminneloven (ansvarsforskriften). Dette er aktuelt for kulturminne ID 214617-1 på Moan.

Påvirkning på kulturarv som følge av permanent masselager kan være at berørte kulturminner blir ødelagt og ikke mulig å gjenskape. Visuell endring i landskapet som følge av masselager kan medføre indirekte konsekvens for kulturminner i nærheten, ved å endre opplevelsesverdien.

6.2.1 Nordfjord

Permanent masselager i Nordfjorden berører ikke noen registrerte delområder med kjente kulturverdier.

Verdivurdering: Nordfjord							
Uten betydning	Noe verdi	Middels verdi	Stor verdi	Svært stor verdi			
▲							
Kort beskrivelse med verdibegrunnelse: Det er ikke kjent kulturverdier i eller i nærhet til området som er satt av til masselager i Nordfjorden.							
Tiltakets påvirkning							
Permanent masselager	Siden ingen kjente kulturverdier blir berørt, vurderes påvirkning til «ubetydelig endring».						
Tiltakets konsekvens							
Utbyggingsalternativ	+++ /++++	+ /++	0	-	--	---	----
Permanent masselager	▲						
	Konsekvensen blir «ingen/ubetydelig» (0).						

Konsekvensen av bruk av arealet til permanent massetak blir «ingen/ubetydelig» (0).

6.2.2 Memaurkråga

Permanent masselager i Memaurkråga berører ikke noen registrerte delområder med kjente kulturverdier.

Verdivurdering: Memaurkråga						
Uten betydning	Noe verdi	Middels verdi	Stor verdi	Svært stor verdi		
▲						
Kort beskrivelse med verdibegrunnelse:						
Det er ikke kjent kulturverdier i eller i nærhet til området som er satt av til masselager i Memaurkråga.						
Tiltakets påvirkning						
Permanent masselager	Siden ingen kjente kulturverdier blir berørt, vurderes påvirkning til «ubetydelig endring».					
Tiltakets konsekvens						
Utbyggingsalternativ	+++ /++++	+ /++	0	-	--	---
Permanent masselager	▲					
	Konsekvensen blir «ingen/ubetydelig» (0).					

Konsekvensen av bruk av arealet til permanent massetak blir «ingen/ubetydelig» (0).

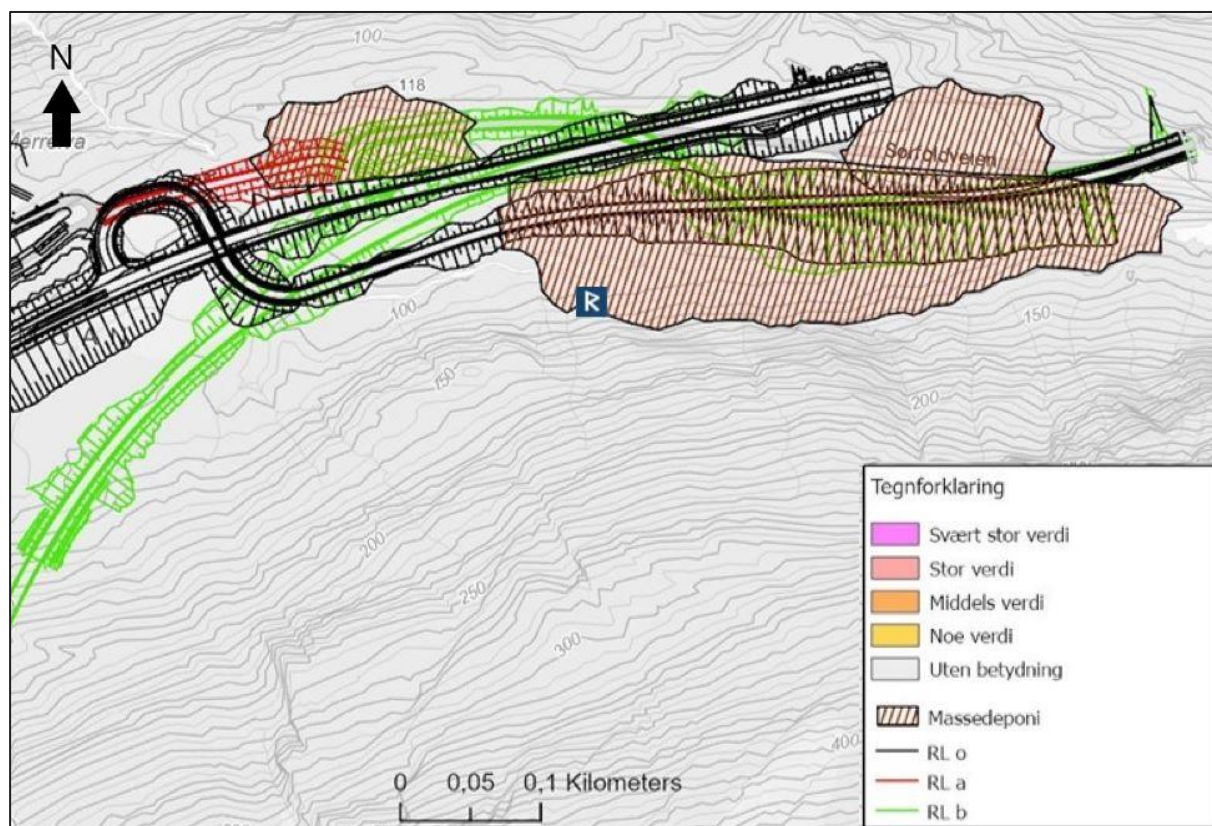
6.2.3 Stormoen

Permanent masselager på Stormoen berører ikke noen registrerte delområder med kjente kulturverdier.

Verdivurdering: Stormoen						
Uten betydning	Noe verdi	Middels verdi	Stor verdi	Svært stor verdi		
▲						
Kort beskrivelse med verdibegrunnelse:						
Det er ikke kjent kulturverdier i eller i nærhet til området som er satt av til masselager i Stormoen.						
Tiltakets påvirkning						
Permanent masselager	Siden ingen kjente kulturverdier blir berørt, vurderes påvirkning til «ubetydelig endring».					
Tiltakets konsekvens						
Utbyggingsalternativ	+++ /++++	+ /++	0	-	--	---
Permanent masselager	▲					
	Konsekvensen blir «ingen/ubetydelig» (0).					

Konsekvensen av bruk av arealet til permanent massetak blir «ingen/ubetydelig» (0).

6.2.4 Moan

Figur 6-3: Utsnitt som viser masselager og vegtiltak på Moan. Automatisk fredet kulturminne med ID 214617-1 er markert med rune-R.

Permanent masselager på Moan berører et automatisk fredet kulturminne. Kulturminnet har ID 214617-1 i Askeladden, Riksantikvarens kulturminnedatabase.

For nærmere beskrivelse av kulturminnelokaliteten se kapittel 5.10 i denne rapporten.

Verdivurdering: Moan							
Uten betydning	Noe verdi	Middels verdi	Stor verdi	Svært stor verdi			
▲							
Kort beskrivelse med verdibegrunnelse: Det er innenfor arealet som er avsatt til masselager kjent et automatisk fredet kulturminne. Kulturminnet er en heller med oppmuringer.							
Tiltakets påvirkning							
Permanent masselager	Siden tiltaket vil medføre tildekking/ødeleggelse av et automatisk fredet kulturminne, vurderes påvirkning til «sterkt forringet».						
Tiltakets konsekvens							
Utbyggingsalternativ	+++ /++++	+ /++	0	-	--	---	----
Permanent masselager	▲						
Permanent masselager	Konsekvensen blir «betydelig miljøskade» (- -).						

Konsekvensen av bruk av arealet til permanent massetak blir «betydelig miljøskade» (- -).

6.2.5 Krokvollan

Permanent masselager i Krokvollan berører ikke noen registrerte delområder med kjente kulturverdier.

Verdivurdering: Krokvollan							
Uten betydning	Noe verdi	Middels verdi	Stor verdi	Svært stor verdi			
▲							
Kort beskrivelse med verdibegrunnelse: Det er ikke kjent kulturverdier i eller i nærhet til området som er satt av til masselager i Krokvollan.							
Tiltakets påvirkning							
Permanent masselager	Siden ingen kjente kulturverdier blir berørt, vurderes påvirkning til «ubetydelig endring».						
Tiltakets konsekvens							
Utbyggingsalternativ	+++ /++++	+ /++	0	-	--	---	----
Permanent masselager	▲						
Permanent masselager	Konsekvensen blir «ingen/ubetydelig» (0).						

Konsekvensen av bruk av arealet til permanent massetak blir «ingen/ubetydelig» (0).

6.2.6 Gleflåget

Permanent masselager i Gleflåget berører ikke noen registrerte delområder med kjente kulturverdier.

Verdivurdering: Gleflåget						
Uten betydning	Noe verdi	Middels verdi	Stor verdi	Svært stor verdi		
▲						
Kort beskrivelse med verdibegrunnelse:						
Det er ikke kjent kulturverdier i eller i nærhet til området som er satt av til masselager i Gleflåget.						
Tiltakets påvirkning						
Permanent masselager	Siden ingen kjente kulturverdier blir berørt, vurderes påvirkning til «ubetydelig endring».					
Tiltakets konsekvens						
Utbyggingsalternativ	+++ /++++	+ /++	0	-	--	---
Permanent masselager	▲					
	Konsekvensen blir «ingen/ubetydelig» (0).					

Konsekvensen av bruk av arealet til permanent massetak blir «ingen/ubetydelig» (0).

6.2.7 Oppsummering av konsekvens for masselager og massetak

Tabell 6-2 Oppsummert konsekvensvurdering av permanente masselager. MT = kan reguleres til massetak

Masselager	MT	Vurdering av konsekvens og eventuell tilpasning
Nordfjord	nei	Konsekvens ved bruk av dette masselageret vil være «ingen/ubetydelig» (0). Det er ikke kjent kulturverdier i eller i nærhet til masselageret.
Memaurkråga	nei	Konsekvens ved bruk av dette masselageret vil være «ingen/ubetydelig» (0). Det er ikke kjent kulturverdier i eller i nærhet til masselageret.
Stormoen	ja	Konsekvens ved bruk av dette masselageret vil være «ingen/ubetydelig» (0). Det er ikke kjent kulturverdier i eller i nærhet til masselageret.
Moan	nei	Konsekvens ved bruk av dette masselageret vil være «betydelig miljøskade» (- -). Det er innenfor området kjent et automatisk fredet kulturminne, en heller med ID 214617-1 i Askeladden. Dette kulturminnet ligger i direkte konflikt med masselageret og vil sannsynligvis ikke kunne bevares.
Krokvollan	ja	Konsekvens ved bruk av dette masselageret vil være «ingen/ubetydelig» (0). Det er ikke kjent kulturverdier i eller i nærhet til masselageret.
Gleflåget	nei	Konsekvens ved bruk av dette masselageret vil være «ingen/ubetydelig» (0). Det er ikke kjent kulturverdier i eller i nærhet til masselageret.

6.3 Konsekvenser i anleggsperioden

For et vegprosjekt som E6 Megården–Sommerset er omfang og konsekvens for deltema kulturarv primært knyttet til aktivitet og direkte virkning i anleggsfasen. For eksempel: Dersom et kulturminne skades eller ødelegges av anleggsaktivitet medfører det en varig endring av kulturmiljøet kulturminnet inngikk i.

Inngrep som utføres i anleggsperioden inngår kun i vurderingen av påvirkning i dette kapitlet dersom de gir varige endringer.

Ved kryssing av Tørrfjordelva med ny bru skal det gjøres vesentlige stabiliserings- og erosjonssikringstiltak. På sørsiden av elva vil disse tiltakene komme i direkte konflikt med restene etter brakketuftene tilknyttet Megården/Evjen krigsfangeleir. Brakketuftene er svært sårbare for skader fra tungt maskineri og det forutsettes at det ikke skal ferdes anleggsmaskiner eller foretas annen aktivitet i den delen av fangeleiren som ikke er regulert til anleggsområde. Delen av fangeleiren som skal bevares skal sikres med midlertidige sperregjerder, evt. geofencing, i anleggsperioden.

Fig 6-4: Ortofotogram som viser motfyllinger/stabiliseringstiltak med lys grønn farge. Tiltak er i konflikt med nordlige del av Evjen krigsfangeleir.

6.4 Usikkerhet

Det er i liten grad knyttet usikkerhet til kunnskapsgrunnlaget. Regional kulturminneforvaltning ved Nordland fylkeskommune og Sametinget har i forbindelse med tidligere detaljreguleringer av strekningen foretatt kulturminneregistreringer i 2015, 2016, 2018 og 2021. Særsilt arkeologisk granskning ble foretatt av Kalvik krigsfangeleir i 2017.

6.5 Vurdering av særlovverk, retningslinjer etc

6.5.1 Kulturminneloven (kml)

Kulturminneloven forbyr inngrep i automatisk fredete kulturminner. Dette innebærer forbud mot å sette i gang tiltak som er egnet til å skade, ødelegge, grave ut, flytte, forandre, tildekke, skjule eller på annen måte utilbørlig skjemme slike kulturminner eller fremkalle fare for at det kan skje (§ 3). Regional kulturminneforvaltning ved fylkeskommunen eller Sametinget har myndighet til å dispensere fra kulturminnelovens bestemmelser og frigi kulturminner.

Kulturminneloven §9 fastslår at ved planlegging av offentlige og større private tiltak plikter den ansvarlige leder eller det ansvarlige forvaltningsorgan å undersøke om tiltaket vil virke inn på automatisk fredete kulturminner. I forbindelse med tidligere planarbeid har regional kulturminneforvaltning ved Nordland fylkeskommune og Sametinget gjennomført registreringer av kulturminner i 2015, 2016 og i 2018. I forbindelse med dette planarbeidet har fylkeskommunen gjennomført supplerende undersøkelser i 2021.

Kulturminneloven §8 andre ledd fastslår at dersom det under anleggsarbeid oppdages gjenstander eller andre spor som viser eldre aktivitet i området, skal arbeidet stanses omgående og det skal gis beskjed til Sametinget og Finnmark fylkeskommune.

7 Skadereduserende tiltak

KU-forskriften setter krav til hvordan forebygge skadevirkninger av et tiltak. Jmfør § 23 skal KU «beskrive de tiltakene som er planlagt for å unngå, begrense, istandsette og hvis mulig kompenseres for vesentlige skadevirkninger for miljø og samfunn både i bygge- og driftsfasen».

For alle kulturverdier som ligger i nærhet til planlagt tiltak gjelder generelle aktsomhetsregler. Entreprenør skal være informert både om kjente kulturminner i området og det som følger av kulturminneloven §3 og §8.

8 Miljøoppfølging

Følgende er særlige viktige punkter i det videre arbeidet med Ytre Miljøplan:

- Detaljering/prosjektering og bygging av løsning for stabiliseringstiltak og erosjonssikringstiltak i Tørrfjordelva må utføres slik at en unngår brakketuftene fra Evjen fangeleir i størst mulig grad. Motorisert ferdsel i hensynssone og over tuftene må unngås. Den delen av krigsfangeleiren som skal bevares må avgrenses med midlertidige sperregjerder, evt. geofencing, for å unngå unødige skader på fangeleiren.
- Det må utvises varsomhet ved anleggsarbeid nær Torkeleng krigsfangeleir. Det er ikke tillatt med motorisert ferdsel innenfor fangeleirens avgrensning. Der anleggsområde grenser mot fangeleiren skal hensynssonen tydelig merkes for å forhindre skader. Dette kan være fysisk med sperrebånd og/eller digitalt med geofencing.
- Ved anleggsarbeid nær Sommerset krigsfangeleir skal hensynssonen tydelig merkes for å forhindre skader. Dette kan være fysisk med sperrebånd og/eller digitalt med geofencing.

9 Referanser

9.1 Skriftlige kilder

Elstad, U. 2016: *Rapport – §9-undersøkelser i forbindelse med ny E6 Megården–Mørsvikbotn i Sørfold kommune*. Sametinget.

Elstad, Å. 2015: «Del 3: Mot et moderne Nordland», s. 267–524. I Nielssen, A. R. (red.) *Nordlands historie 2, 1600–1900. I amtmandens dager*. Fagbokforlaget, Bergen.

Evjen, B. og Hansen, L. I. (red.) 2008: *Nordlands kulturelle mangfold – Etniske relasjoner i historisk perspektiv*. Pax forlag.

Figenschau, I. og Arntzen, J. 2017: *Arkeologiske undersøkelser av Kalvik krigsfangeleir*. Utgravningsrapport. Norges Arktiske Universitet.

Grepstad, O. og Thorheim, K. M. 2005: «Sørfold», s. 298–303, i *Fotefar mot nord – En kulturhistorisk reise i Nord-Norge og Namdalen*. Forlaget Press.

Hansen, L. I. og Olsen, B. 2004: *Samenes historie fram til 1750*. Cappelen Akademisk Forlag.

Hennig, J. M., Nøkleby, B. (red.) 2009: *Ein tysk soldats dagbok frå krigen i Nord-Norge*. Samlaget (2. utg.).

Holberg, E. 2015: «Del 1: Frå pionertid til rikssamling ca. 9500 f.Kr.–1000 e.Kr.», s. 15–218. I Nielssen, A. R. (red.) *Nordlands historie 1, før 1600. Hålogriket*. Fagbokforlaget, Bergen.

Jacobsen, H. og Follum, J. R. 2008 (2014): *Kulturminner i Norge – Spor etter mennesker gjennom 10 000 år*. Vigmostad & Bjørke AS og Skogbrukets Kursinstitutt.

Kommunal- og moderniseringsdepartementet: *Forskrift om konsekvensutredninger for planer etter plan- og bygningsloven* (FOR-2014-12-19-1726)

Kvantoland, L. 1999: «Litt om samene i Salten i gammel tid», s. 85–88, i *Årbok for Sørfold 1999*. Sørfold lokalhistorielag.

Lind, A. P. 1997: *Sørfold bygdebok – Gårdshistorie bind II*. Sørfold kommune.

Markussen, J. A., Stokke, M. og Panikar, M. 2021: *Blodige spor. Sovjetiske krigsfanger i byggingen av Nordlandsbanen 1943–1945*. Narviksenteret.

Mathiassen–Hafstad, F. 2018: *Fangeleirene i Nordland under andre verdenskrig*. Masteravhandling i historie ved lektorutdanninga, Norges Arktiske Universitet.

Mjaaland, G. 2015: *Arkeologiske undersøkelser i forbindelse med planlegging av ny E6 trasé Megården–Mørsvikbotn*. Nordland fylkeskommune.

- Munch, J. S. 1982: «Sølvspennen fra Nævelen i Sørfold», s. 39–41, i *Årbok for Sørfold 1982*. Sørfold lokalhistorielag.
- Olsen, J. 1980: «Kvernsteinsbruddet på lia», s. 73–77, i *Årbok for Sørfold 1980*. Sørfold lokalhistorielag.
- Pedersen, K. E. 2008: «Selliåsen – ei gammel samisk bygd», s. 28–31, i *Årbok for Sørfold 2008*. Sørfold lokalhistorielag.
- Raaum, T. 1981: «Spor i jord – Arkeologiske funn frå Sørfold», s. 42–45, i *Årbok for Sørfold 1981*. Sørfold lokalhistorielag.
- Rønnebu, Finn (2017) *Et skammens eventyr – Det tyske jernbaneprosjektet i Nordland – fanger, okkupanter og lokalbefolkning*. Sandnes.
- Riksantikvaren 2003: *Kulturminne og kulturmiljø i konsekvensutgreiingar*. Riksantikvarens rapportar, Nr. 31, 2003. Riksantikvaren.
- Røskaft, M. 2015: «Del 2: Hålogriket blir landsdel ca. 1000–1600», s. 219–436. I Nielssen, A. R. (red.) *Nordlands historie 1, før 1600. Hålogriket*. Fagbokforlaget, Bergen.
- Schanche, A. 2000: *Graver i ur og berg – Samisk gravskikk og religion fra forhistorisk til nyere tid*. Davvi Girji OS.
- Simonsen, P. 1970: «Samisk offerplass i Mørsvikbotn i Nordfold», s. 52–53, i *Fortidsminner nord for polarsirkelen*. Tromsø – Universitetsforlaget.
- Statens vegvesen 2016: *Reguleringsplan. E6 Megården–Mørsvikbotn*. Vedtatt 15. november 2016.
- Statens vegvesen 2018: *Reguleringsplan for deponier E6 Sørfoldtunnelene*. Vedtatt 18. desember 2018.
- Statens vegvesen 2022: *Planprogram. Detaljregulering E6 Megården–Sommerset*. Vedtatt 24. februar 2022.
- Statens vegvesen 2018: *V712 Konsekvensanalyser*. Versjon oppdatert 2021.
- Statens vegvesen 2002 (2009): *Nasjonal verneplan for veger, bruer og vegrelaterte kulturminner*.
- Vorren, Ø. og Eriksen H. K. 1993: *Samiske offerplasser i Varanger*. Tromsø Museums skrifter XXIV. Nordkalott–Forlaget.
- Westlie, B. 2018: *NSB, krigsfangene og andre verdenskrig*. Ph.D–avhandling. Universitetet i Oslo.

Zakariassen, M. 1995: «Ivan Medwedkow, tidligere russefange fra Megården», s. 29–32, i *Årbok for Sørfold 1995*. Sørfold lokalhistorielag.

Zakariassen, M. 2004: «Verdig minnemarkering», s. 36–38, i *Årbok for Sørfold 2004*. Sørfold lokalhistorielag.

Zakariassen, M. 2008: «Skjelettet i Ankjel», s. 33–34, i *Årbok for Sørfold 2008*. Sørfold lokalhistorielag.

9.2 Lovtekster

Klima- og miljødepartementet: *Lov om kulturminner [kulturminneloven]* (LOV-1978-06-09-50)

Klima- og miljødepartementet: *Forskrift om fastsetting av myndighet mv. etter kulturminneloven [ansvarsforskriften]* (FOR-2019-12-13-1747)

Kommunal- og distriktsdepartementet: *Lov om planlegging og byggesaksbehandling [plan og bygningsloven]* (LOV-2008-06-27-71)

Kommunal- og moderniseringsdepartementet: *Forskrift om konsekvensutredninger* (FOR-2017-06-21-854)

9.3 Internettressurser

Askeladden: <https://askeladden.ra.no/>

Krigsminner: <http://krigsminner.blogspot.no/>
<http://www.thomaslillevoll.net/>
<http://www.kystfort.com/>
<http://polarbanen.no/>
<https://nordlandsmuseet.no/krigenskulturminner/>

Kulturminnesøk: www.kulturminnesok.no

Lovdata: www.lovdata.no

Miljødirektoratet: www.miljodirektoratet.no/ansvarsomrader/overvaking-arealplanlegging/arealplanlegging/konsekvensutredninger/

Riksantikvaren: www.riksantikvaren.no

Statens landbruksforvaltning: www.slf.dep.no/no

Sørfold kommune: www.sorfold.kommune.no